

NEVIDLJIVA EVROPA: MEDIJSKA SLIKA EVROPSKIH INTEGRACIJA U BOSNI I HERCEGOVINI

Lejla Turčilo | Belma Buljubašić

Lejla Turčilo | Belma Buljubašić

NEVIDLJIVA EVROPA: MEDIJSKA SLIKA EVROPSKIH INTEGRACIJA U BOSNI I HERCEGOVINI

Analiza dominantnih narativa u izvještavanju
printanih i online medija u BiH o evropskim
integracijama

Sarajevo, 2016.

IMPRESSUM

Izdavač:

Fondacija Heinrich Böll, Ured za Bosnu i Hercegovinu

Za izdavača:

Marion Kraske, direktorica Ureda za Bosnu i Hercegovinu

Autorice:

Prof. dr. Lejla Turčilo, Fakultet političkih nauka Univerziteta u Sarajevu (BiH)

Doc. dr. Belma Buljubašić, Fakultet političkih nauka Univerziteta u Sarajevu (BiH)

Monitori:

Nihad Hebibović

Asmir Kolčaković

Recenzent:

doc.dr. Jelena Kleut, Filozofski fakultet Univerziteta u Novom Sadu (Srbija)

Stavovi i mišljenja izneseni u ovoj publikaciji ne predstavljaju izričite stavove i mišljenja Fondacije Heinrich Böll.

Lektura i korektura:

Ferida Duraković

Foto

SANSA Images

Dizajn i prelom:

TRIPTIH

Štampa:

TIPOGRAFIJA

Tiraž:

300

Godina izdavanja i štampanja 2016.

CIP - Katalogizacija u publikaciji

Nacionalna i univerzitetska biblioteka Bosne i Hercegovine, Sarajevo

316.774(497.6):[339.923:061.1 EU

TURČILO, Lejla

Nevidljiva Evropa: medijska slika evropskih integracija u Bosni i Hercegovini : analiza dominantnih narativa u izvještavanju printanih i online medija / Lejla Turčilo, Belma Buljubašić. - Sarajevo : Fondacija Heinrich Böll Stiftung u BiH, 2016. - 74 str. : ilustr. ; 24 cm

Bilješka o autoricama: str. [73]-74. - Bibliografija: str. [61]-62.

ISBN 978-9958-577-17-8

1. Buljubašić, Belma

COBISS.BH-ID 22972422

Ova publikacija objavljena je u skladu s uvjetima Creative Commons licence
<https://creativecommons.org/licenses/?lang=hr>

SADRŽAJ

UVOD: METODOLOŠKO-KONCEPCIJSKI OKVIR	5
MEDIJI U BOSNI I HERCEGOVINI: NEKI POKAZATELJI O STANJU MEDIJSKE SCENE.	11
Karakteristike medijskog tržišta.	11
Okvir za medijsku djelatnost: Normativna regulativa i sloboda govora u BiH	16
Apatija javnosti kao posljedica pada povjerenja u medije	18
EVROPSKE INTEGRACIJE I BIH: PROCES PRIDRUŽIVANJA, AKTERI, DILEME, STANJE I PERSPEKTIVE	21
Državno-pravno i političko uređenje Bosne i Hercegovine	21
Ured visokog predstavnika u Bosni i Hercegovini (OHR).	23
Bosna i Hercegovina na putu u EU: Hronologija najznačajnijih događaja	25
Građani Bosne i Hercegovine i Evropska unija	31
Dileme i perspektive ulaska BiH u EU	32
MEDIJI I EVROPSKA UNIJA U BIH: ANALIZA I INTERPRETACIJA REZULTATA ISTRAŽIVANJA	35
Printani mediji – (ne)prisutnost tema o EU	35
Kvantitativna analiza	35
Kvalitativna analiza	37
Online mediji – (ne)prisutnost tema o EU	41
Portal Klix.ba	42
Portal Bljesak.info	46
Portal Frontal.ba	49

KOMPARATIVNA ANALIZA MEDIJSKOG IZVJEŠTAVANJA O EVROPSKIM INTEGRACIJAMA 2012-2016. GODINA	51
Printani mediji51
Online mediji53
ZAKLJUČNA RAZMATRANJA I PREPORUKE ZA KLJUČNE AKTERE	55
Preporuke za medije – kako izvještavati o EU57
Preporuke za ostale aktere – kako saradivati s medijima59
IZVORI/LITERATURA	61
PRILOZI	63
BILJEŠKA O AUTORICAMA	73

UVOD: METODOLOŠKO-KONCEPCIJSKI OKVIR

Nakon 15. februara 2016, odnosno nakon što je Bosna i Hercegovina predala aplikaciju za članstvo u Evropskoj uniji, ključne riječi koje su nebrojeno puta ponovljene u javnom diskursu u našoj zemlji su: evropske integracije, reformaska agenda i mehanizam koordinacije. Ova tri, kako ih se naziva "sudbinska" procesa za Bosnu i Hercegovinu bez sumnje će obilježiti vrijeme koje je pred nama i na različite načine uticati na život Bosanaca i Hercegovaca u budućnosti. No, koliko kao građani znamo o njima? Koliko smo upućeni u procese evropskih integracija i to šta one donose i šta znače za običnog čovjeka u ovoj zemlji?

Evropske integracije su u Bosni i Hercegovini već od samog završetka rata posmatrane kao jedan od najvažnijih poslijeratnih procesa o kojim ovise budućnost i prosperitet države. Ipak, nakon početne eurofilije u prvoj fazi integracijskog procesa, javna podrška integracijama u EU i reformama vezanim uz integracije u određenom je trenutku bila u opadanju. Građani su doista jedno vrijeme vjerovali da evropske integracije mogu biti ključ rješenja brojnih nagomilanih problema u poslijeratnoj tranzicijskoj zemlji, ali se ta vjera polaganom gubila kako su godine prolazile, Bosna i Hercegovina zastajala na evropskom putu, a Evropa i sama bivala sve opterećenija unutarnjim problemima i krizama (kako ekonomskim tako i političkim). Pitanje koje je otvoreno i na koje bismo u javnom prostoru trebali tražiti odgovor, kroz razgovore s građanima, znanstvena istraživanja, medijske ankete i slično, jeste: koliko građana Bosne i Hercegovine danas ima euroskeptične stavove, a koliko njih daje direktnu podršku integracijama, odnosno koliko njih vjeruje da evropske integracije mogu pomoći uspostavljanju funkcionalnije države i reformi sistema, a koliko ih smatra da su bosanskohercegovački politički i ekonomski problemi toliko veliki i nerješivi da čak ni integracijski procesi ne mogu pomoći u njihovom smanjenju. Ili, što je možda još i važnije, trebali bismo se zapitati: šta Bosanci i Hercegovci znaju o EU danas? I kako im suštinski "približiti" Evropu?

Vanjskopolitička inicijativa¹ u Bosni i Hercegovini uradila je opsežno istraživanje o javnoj percepciji integracija u EU još prije četiri godine (2012); dobiveni podaci pokazali su da su građani Bosne i Hercegovine vidjeli integracije kao rješenje mnogih problema u zemlji, odnosno kao "alat" za smanjenje tenzija, očuvanje mira i stabilnosti u zemlji i unapređenje uvjeta života, te da su imali snažan evropski identitet. U međuvremenu, dogodili su se ekonomska kriza, teroristički napadi na tlu Evrope, migrantska kriza i sve veće etničke i političke tenzije unutar

1 <http://www.vpi.ba>

same Evropske unije. Određeni broj analitičara upravo zbog toga smatra kako su ovi problemi s kojim se Evropa suočava u posljednje vrijeme razlog zbog kojeg bi veliki broj građana BiH mogao izgubiti povjerenje u integracije kao dio rješenja, te ih početi smatrati jednim od novih, dodatnih problema za ionako kompliciranu i nedaćama opterećenu BiH.

Veliki je ovo izazov za brojne aktere koji su u ovoj zemlji aktivni i angažirani u integracijskim procesima i oko njih. Prije svega za Direkciju za evropske integracije², za druge nadležne državne institucije i organe, ali i za brojne nevladine organizacije, koji paralelno sa radom na ispunjavanju uvjeta iz same aplikacije moraju raditi i na podizanju svijesti i kreiranju javne percepcije o EU i BiH. Dosađajna iskustva pokazuju da su dva glavna aspekta evropskih integracija prisutna u javnim debatama: politički aspekt proširenja i ekonomski aspekt. Politički aspekt uglavnom se razmatra kroz debatu o tome da li će pristup EU pomoći u rješavanju unutrašnjih podjela i problema u Bosni i Hercegovini, te koji su glavni politički razlozi zbog kojih Bosna i Hercegovina sporo napreduje u procesu evropskih integracija. Kada je riječ o ekonomskom aspektu, glavno pitanje je pitanje uticaja EU na ekonomiju u BiH. Do sada je javnost u BiH uglavnom smatrala da politički akteri ne čine mnogo na strukturalnoj reformi koja bi približila zemlju EU, odnosno da više rade u svom interesu negoli u interesu BiH, te je upravo zbog ovoga izuzetno značajno objašnjavati građanima šta zapravo znači reformska agenda i kako će se njeno provođenje reflektirati na same građane. Također, u brojnim dosadašnjim anketama mnogi su građani iznosili stav da bi pristup politički nespremljene Bosne i Hercegovine Evropskoj uniji za ovu zemlju značilo više štete nego koristi, pa je i u tom kontekstu zadatak institucija građanima dati dovoljno argumenata da će naša zemlja biti spremna za sve izazove evropskih integracija u budućnosti. Nadalje, javnost smatra da bi ekonomija morala biti snažnija kako bi se Bosna i Hercegovina uspjela nositi s pritiskom konkurencije iz Evrope. To je priličan zaokret u odnosu na period od prije nekoliko godina, kada se evropsko tržište smatralo rješenjem bosanskohercegovačkih ekonomskih problema a ne problemom samim po sebi. Pretpostavka je da je ekonomska kriza u EU uzrokovala ovakvu promjenu stava javnosti prema evropskom tržištu. No, pored ovih ekonomskih i političkih aspekata s promjenama u Evropi samoj, otvaraju se i neka nova (recimo identitetska) pitanja, na koja će građani nesumnjivo tražiti odgovore i tumačenja kako se BiH bude približavala Evropi.

2 <http://www.dei.gov.ba>

Svi akteri javne scene, od državnih institucija, nevladinog sektora, medija do analitičara i eksperata, imat će, dakle, u narednim godinama pune ruke posla na podizanju "pismenosti" građana u vezi sa Evropskom unijom i integracijama. Jer samo opskrbljeni kvalitetnim informacijama i korisnim znanjima građani BiH će od Evropske unije i u Evropskoj uniji imati koristi.

Ovo istraživanje trebalo je da pokaže koliko je Evropska unija prisutna u bosanskohercegovačkim printanim i *online* medijima i kakav se kontekst gradi u vezi s njom. Drugim riječima, zadatak ovog istraživanja bio je da ukaže na koji način se gradi slika EU u bosanskohercegovačkim medijima i da li je ta slika vezana isključivo za procese evropskih integracija, ili se gradi u jednom širem kontekstu, koji podrazumijeva mogućnost da građani dođu do adekvatne količine korisnih i kvalitetnih informacija koje im pomažu u razumijevanju Evropske unije i integracija u EU.

Istraživanje koje je rađeno 2012. godine u okviru Regional Research Promotion Programa u saradnji sa kolegicama i kolegama iz Srbije, Crne Gore i Makedonije,³ ukazalo je na neke aspekte medijskog izvještavanja i generalni diskurs prema ideji Evrope. Ovo istraživanje se na svojevrsan način nastavlja na pokazatelje iz 2012, što mu pored analitičke omogućava i komparativnu perspektivu; longitudinalnom komparativnom analizom pokušali smo doći do odgovora na pitanje: Postoji li određena promjena medijskih narativa prema evropskim integracijama nakon četiri godine?

Ciljevi istraživanja

Istraživanje je osmišljeno u formi analize sadržaja printanih i *online* medija, a ključni ciljevi koje smo u njemu definirali su:

- Utvrditi koliko su teme u vezi s Evropskom unijom prisutne u bosanskohercegovačkim printanim i *online* medijima (budući da istraživanja pokazuju da su to najuticajnije mediji – *online* za mlađu, a printani mediji za stariju populaciju).
- Utvrditi da li se medijsko izvještavanje odnosi samo na tehnički aspekt evropskih integracija ili i na vrijednosti i ideje Evrope – ili, pak, na nešto treće.
- Utvrditi da li je medijski diskurs u vezi s evropskim integracijama pozitivan (za EU) ili negativan (odnosno euroskeptičan).

3 <http://odsek.medijkestudije.org/wp-content/uploads/2011/03/Europe-Here-and-There.pdf>

- U tekstovima s pozitivnim diskursom utvrditi da li je riječ o tehničkim aspektima pridruživanja (dokle smo stigli s procesom) ili o suštini (šta integracije znače za građane).
- U tekstovima s negativnim diskursom treba utvrditi da li je argumentacija zasnovana na kritici EU ili na problemima BiH (drugim riječima, govori li se o tome da je EU kao takva u krizi ili da su problemi u BiH takvi da ih ni EU integracije ne mogu riješiti).

Generalni cilj istraživanja je izvesti zaključak o tome kakav je dominantni narativ printanih i *online* medija u Bosni i Hercegovini o Evropskoj uniji i integracijama u EU.

Hipoteze istraživanja

Iako u metodološkom smislu postoji otvorenost prema ciljevima istraživanja, odnosno postavljenim istraživačkim pitanjima (definiranim kroz pojedinačne ciljeve), bilo je potrebno definirati generalnu i posebne hipoteze koje smo dokazivale ovim istraživanjem.

Generalna hipoteza glasi: Printani i *online* mediji u Bosni i Hercegovini ne stavljaju Evropsku uniju i evropske integracije visoko na ljestvicu prioriteta, odnosno ne izvještavaju na analitičan i sistematičan način o njima. Uglavnom je u izvještavanju ispunjena informativna, a rjeđe orijentacijska i edukacijska funkcija medija, dok je dominantan pristup reaktivan i faktografski, a rjeđe istraživački i analitički. To građanima ne omogućava kvalitetno informiranje o Evropskoj uniji i evropskim integracijama.

Posebne hipoteze:

- Teme o EU nisu u fokusu printanih i *online* medija u Bosni i Hercegovini.
- Medijsko izvještavanje o integracijama u EU je faktografsko i usmjereno uglavnom na administrativne i tehničke aspekte procesa pridruživanja.
- Pristup printanih i *online* medija površan je i reaktivan, odnosno agendu definiraju drugi akteri (poput nadležnih institucija), a ne mediji.
- Diskurs izvještavanja je uglavnom neutralan, ali to ne znači da izvještavanje građanima nudi dovoljnu količinu objektivnih i kvalitetnih informacija.
- U odnosu na izvještavanje prije četiri godine, ne bilježimo značajan pomak u smislu podizanja profesionalnih standarda u ispunjavanju ključnih medijskih funkcija (informativne, edukacijske i orijentacijske).

Metode istraživanja

Istraživanje je zasnovano na analizi sadržaja i analizi diskursa medija. Kvantitativna i kvalitativna analiza sadržaja i komparativna analiza korištene su za prikupljanje podataka na osnovu kojih je moguće induktivnom metodom izvesti zaključke o dominantnom diskursu i dominantnim narativima printanih i *online* medija u BiH.

Kad je riječ o operativnom pristupu istraživanju, vršen je monitoring šest medija (tri dnevne novine i tri *web* portala) u periodu od dva mjeseca (januar i februar 2016. godine). Navedeni period odabran je kao period koji je obilježio značajan događaj u kontekstu evropskih integracija Bosne i Hercegovine (predavanje aplikacije za članstvo u Briselu 15. februara 2016). Monitori su prikupili statističke podatke (kvantitativnom metodom) o broju članaka o temama vezanim za EU, te konkretne primjere medijskog izvještavanja za kvalitativnu analizu. Nakon kvantitativne i kvalitativne analize izvršena je i komparativna analiza sa pokazateljima iz 2012. godine, što istraživanju daje longitudinalnu i komparativnu dimenziju. Na osnovu dobivenih kvantitativnih i kvalitativnih podataka izvedeni su zaključci o dominantnom diskursu i narativu bosanskohercegovačkih printanih i *online* medija o evropskim integracijama i Evropskoj uniji, te su date preporuke za buduće izvještavanje medija, kao i za bolju saradnju medija i institucija i organizacija (vladinih i nevladinih) koje se bave temama EU i integracijskim procesima u Bosni i Hercegovini.

Uzorak i korpus istraživanja

Uzorak istraživanja činile su tri dnevne novine i tri web portala, to:

Dnevne novine:

- *Dnevni avaz*
- *Nezavisne novine*
- *Dnevni list*

Web portali:

- Klix
- Bljesak
- Frontal.ba

Prilikom definiranja uzorka vodilo se računa o tome da kriterij selekcije bude čitanost/posjećenost medija, te da se u obzir uzme i fragmentiranost publike po etničkim i teritorijalnim osnovama (koja je preciznije pojašnjena u poglavlju o medijskoj sceni u Bosni i Hercegovini).

Korpus istraživanja obuhvatio je ukupno 179 tekstova/priča, od čega 134 u dnevnim novinama i 45 na web portalima.

Istraživanje i njegovi rezultati namijenjeni su, prije svega, novinarima i urednicima u medijima, ali i uposlenicima i predstavnicima vladinih i nevladinih organizacija koje u fokusu svog rada i djelovanja imaju integracije u EU. Kvalitetnija i svrsishodnija interakcija između njih, zasnovana na javnom interesu i prepoznavanju i zadovoljavanju informacijskih potreba građana, ključna je za bolje razumijevanje Evropske unije i integracijskih procesa među građanima Bosne i Hercegovine. Ovo istraživanje, stoga, u konačnici pledira za bolje medijsko izvještavanje i informiranje građane BiH.

MEDIJI U BOSNI I HERCEGOVINI: NEKI POKAZATELJI O STANJU MEDIJSKE SCENE

Karakteristike medijskog tržišta

Bosna i Hercegovina ima izrazito velik broj medija, što bi na prvi pogled moglo dati pogrešnu sliku da je građanima na raspolaganju širok spektar izvora iz kojih mogu dobiti raznovrsne informacije.

Kad je riječ o konkretnim pokazateljima, u Bosni i Hercegovini – prema dostupnim podacima regulatora i samoregulatora (Regulatorna agencija za komunikacije⁴ i Vijeće za štampu⁵) – postoji:

- 195 elektronskih medija: 148 radio-stanica i 47 TV stanica
- 6 dnevnih novina
- 184 različitih izdanja, magazina i časopisa (sedmičnih, dvosedmičnih, periodičnih)
- 6 novinskih agencija.

Ukupan broj novinara koji rade u ovim medijima je između 1.574 i 2.755⁶. U Bosni i Hercegovini postoji šest novinarskih udruženja.

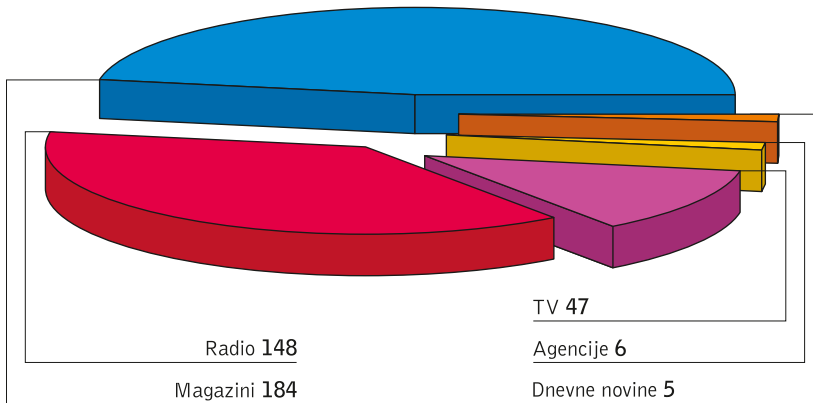
Broj medija i broj novinara u Bosni i Hercegovini, u načelu, trebalo bi da garantira građanima dovoljan broj relevantnih načina informiranja, koji im mogu obezbijediti objektivne, fer, izbalansirane informacije. Međutim, analitičari se slažu da pluralizam medija, posebno u bosanskohercegovačkom kontekstu, ni na koji način ne znači i pluralizam sadržaja.

4 <http://www.rak.ba>

5 <http://www.vzs.ba>

6 Prema podacima novinarskih udruženja u Bosni i Hercegovini.

Broj medija u BiH

Kada analiziramo načine na koje mediji tretiraju određene teme i pitanja, odnosno načine na koje izvještavaju o određenim događajima,⁷ uočavamo kako dominantni narativi i pristupi ovise o tome kakva je generalna orijentacija medija, odnosno pozicija medija na medijskom tržištu. Specifičnosti medijskog tržišta, naime, određuju sklonost medija ne samo prema temama nego i prema konkretnim događajima, a posebice prema akterima tih događaja. Stoga je za uspješnu kontekstualizaciju medijskog izvještavanja nužno poznavati karakteristike medijskog tržišta u Bosni i Hercegovini.

Nekoliko je ključnih karakteristika medijskog tržišta u BiH (prema Turčilo, 2011):

- Medijsko tržište u Bosni i Hercegovini izrazito je kompleksno i prezasićeno.
- Medijsko tržište mijenja se doslovno iz dana u dan – neki mediji prestaju izlaziti, dok drugi počinju sa emitiranjem ili publiciranjem svojih sadržaja.
- Medijsko tržište karakterizira velika netransparentnost kad je riječ o medijskom vlasništvu.
- U medijskom prostoru egzistira izuzetno veliki broj dnevnih, sedmičnih i periodičnih novina, radio i TV stanica, ali se već iskristalizirao određeni (manji) broj stvarno (politički) uticajnih medija, čiji su vlasnici bogati pojedinci koji su, istovremeno, i vlasnici drugih profitabilnih djelatnosti, što direktno utiče na politiku i na pristup tih medija događanjima u BiH.
- Unatoč netransparentnosti vlasništva, po *impresumima* i *web* stranicama bh. medija primjetno je da još nije došlo do značajnijeg ulaska globalnog korporativnog kapitala u medije u Bosni i Hercegovini (izuzetak je nekoliko TV stanica poput N1 TV, Al Jazeera Balkans, dnevnih novina *Faktor*, nekoliko novinskih agencija (Xinhua, Anadoluja) u inozemnom vlasništvu, ali oni su

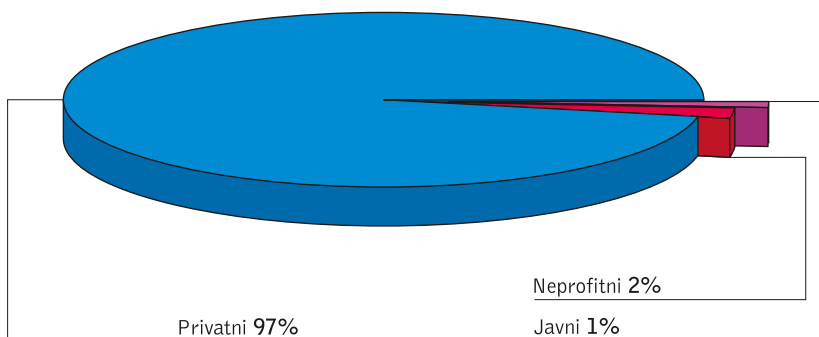
7 Brojne su analize medijskog izvještavanja o različitim temama dostupne, između ostalog, na web portalima <http://www.analiziraj.ba>, <http://www.media.ba> itd.

još uvijek u malom procentu u odnosu na ukupan broj medija), odnosno da su najuticajniji mediji još uvijek u vlasništvu lokalnih pojedinaca i kompanija.

- Web portali su u usponu, a sve veći broj građana okreće se *online* izvorima informacija (ne toliko zbog činjenice da su informacije u njima kvalitetnije i vjerodostojnije koliko zbog činjenice da su besplatne, što je u uvjetima teške ekonomske krize bosanskohercegovačkim građanima izuzetno bitno).
- Osim što je medijsko tržište izuzetno fragmentirano, fragmentirana je i novinarska zajednica, koja je umnogome razjedinjena i često suprotstavljena (šest novinarskih udruženja često ne samo da radi paralelne aktivnosti nego su one ponekad i direktno suprotstavljene), dok je javnost podijeljena po etničkim i teritorijalnim linijama.

Dominantni model medijskog vlasništva u Bosni i Hercegovini je privatno vlasništvo. Javni servis nastao je pod snažnim pritiskom međunarodne zajednice (kao rezultat pokušaja da se osnaži uloga javnog servisa kao javnog dobra), ali ga političke elite i dalje smatraju državnim a ne javnim medijem, te stoga očekuju lojalnost od novinara koji rade u javnom servisu BiH (BHT, FTV, RTRS i BHRadio 1, Radio Federacije BiH i Radio Republike Srpske), dok je broj neprofitnih medija u BiH (koji bi trebalo da djeluju kao svojevrsna dopuna javnom servisu i koji bi garantirali zastupljenost i reprezentiranost alternativnih i manjinskih grupa u javnom, odnosno medijskom prostoru) izuzetno mali (svega šest neprofitnih radio stanica, od kojih je jedna studentska, četiri su osnovale religijske zajednice, a jedna je mreža humanitarnog karaktera).

Tip medija po strukturi vlasništva u BiH

Uvjeti za rad novinara i medija u Bosni i Hercegovini izuzetno su teški. Mediji su pod pritiskom političkih i ekonomskih elita, ali su istovremeno i brojni novinari pod pritiskom vlasnika i oglašivača. Novinari se suočavaju sa brojnim problemima vezanim za njihov radnopravni status, što uključuje neredovne i male plate, ugovore o radu koji im ne garantiraju sigurna radna mjesta, kao i izosta-

nak podrške profesionalnih novinarskih udruženja i sindikata. Problemi medija su mnogostruki i direktno se reflektiraju na vjerodostojnost medija i način na koji građani u Bosni i Hercegovini vide medije i njihov (su)odnos sa političkim elitama⁸. To se naročito ogleda u činjenici da javnost sve češće prepoznaje kako se kvalitet medijskih sadržaja zapravo mjeri kvantitetom publike koja ih prati (rejtinzima, tiražima i sl.), te u činjenici da se mediji posmatraju isključivo kao biznis a ne kao institucije od javnog značaja. Nadalje, mediji su sve više izloženi pritisku koji nameće potreba da se ide ukorak s novim tehnologijama, što je za siromašne medije i siromašno društvo kakvo je bosanskohercegovačko izuzetno teško (proces digitalizacije još je na samom početku, a značajno je spomenuti da je i digitalizacija, kao i mnogi drugi procesi vezani za medijsku scenu u BiH, postala ispolitizirano pitanje).

Kad je, dakle, riječ o ključnim problemima s kojima se suočava medijska scena u Bosni i Hercegovini, oni se, prije svega, odnose na:

- Nefunkcionalan javni servis
- Netransparentno vlasništvo nad medijima
- Netransparentnu industriju oglašavanja
- Neproveden proces digitalizacije
- Pritiske na medije.

Ovi problemi direktna su posljedica medijskog i političkog klijentelizma i paralelizma, odnosno činjenice da dominantne etnonacionalne politike instrumentaliziraju medije, a to za posljedicu ima neispunjavanje ključnih medijskih funkcija: informativne, orijentacijske, političke i edukativne.

Bosanskohercegovačku medijsku scenu karakteriziraju, nadalje, i sljedeći fenomeni:

- Ograničen razvoj i cirkulacija štampe (pad tiraža novina) – Iako se tiraž u većini medija krije, a ta netransparentnost pravda poslovnom tajnom, nezvanični pokazatelji kažu kako je u odnosu na period prije pet godina tiraž prepolovljen, a to se uglavnom objašnjava rastućom ulogom *online* medija, odnosno *web* portala. Zanimljivo je, također, da je etnička podijeljenost medijskog i javnog prostora najevidentnija upravo u printanim medijima: najtiražnije dnevne novine iz RS u Federaciji prodaju 5% svog tiraža, i to uglavnom u Sarajevu, dok najtiražnije dnevne novine iz Federacije BiH u RS prodaju 8% tiraža, uglavnom povratničkoj populaciji⁹.

8 Više o ovome u Turčilo L. Buljubašić B. (ur) (2012) *Vjerodostojnost medija: Izazovi globalizacije i specifičnosti regiona*. Sarajevo: FPN.

9 Prema: <http://analiziraj.ba/2015/07/03/zaslijepljeni-mediji/>

- Tradicija zagovaračkog izvještavanja (umjesto profesionalnog, objektivnog izvještavanja) – Zagovaračko izvještavanje manifestira se kroz očiglednu pristrasnost medija, što direktno utiče na pad njihove vjerodostojnosti. U Izvještaju Media Plan Instituta o monitoringu medija tokom izborne kampanje 2014. godine, na primjer, navodi se da su "novine pružile veliki broj mišljenja, često iskazujući pristrasnost, na štetu ili u korist pojedinih političkih opcija. Pojavljivanje kandidata u pojedinim člancima nije bilo zasnovano na kriteriju interesa javnosti, već na osnovu nekih drugih faktora."¹⁰
- Instrumentalizacija privatnih medija (vlasnici koriste medije kao sredstvo uticaja i pregovaranja sa elitama i za intervencije u političkoj sferi, što je u mnogim slučajevima glavni cilj medijskog vlasništva) – Na medijskoj sceni u Bosni i Hercegovini već se ustalio termin "medijski reket", koji podrazumijeva pritisak privatnih medija na određene elemente sistema u svrhu ostvarivanja određenih partikularnih interesa vlasnika medija u zamjenu za "kupovinu šutnje", odnosno za nekritiziranje vlasti. Ovaj je pritisak latentan i teško dokaziv, ali se posredno može primijetiti i u afirmativnom pisanju o određenim kompanijama, na primjer, koje su istovremeno i veliki oglašivači u određenom mediju.
- Ispolitiziranost javnih servisa (imenovanja na osnovu političke lojalnosti a ne profesionalnih kriterija) i institucija zaduženih za donošenje i implementaciju medijske regulative (politizacija regulatora koji pod partikularnim pritiscima postaju sve slabiji i nesposobniji za provedbu zakona) – Politizacija javnih servisa vidljiva je u programskim sadržajima, u vremenu koje se posvećuje određenim političkim opcijama, u pozitivnom tonu prema njima, ali i u ignorantnom odnosu regulatora prema očiglednim kršenjima pravila nepristrasnosti javnih emitera. Tokom izbora 2014. godine RAK (Regulatorna agencija za komunikacije) "je izvijestio da je zaprimljeno 15 žalbi u vezi sa radom medija. U četiri žalbe se navodi kršenje odredbi Izbornog zakona BiH od strane lokalnih, javnih i privatnih, radio i TV stanica na osnovu prekoračenja dozvoljenog termina za plaćeno političko oglašavanje. U tri druge žalbe se navodi povlašćeni položaj SNSD-a od strane RTRS-a. Ove žalbe su odbačene od strane RAK-a iz proceduralnih razloga. Kao odgovor na jednu od ovih žalbi (zaprimljenu od strane NDP-a), RAK je, između ostalog, izjavio da pravila (koja RAK provodi) ne sadrže odredbe koje bi omogućile RAK-u da utiče na uređivačku politiku bilo kojeg emitera. Prema tome, očigledna pristrasnost RTRS-a u korist vladajućeg SNSD-a i protiv opozicije, koja je takođe registrovana u monitoringu Media Plan Instituta, ostala je netaknuta u toku predizborne kampanje".¹¹ Jedan od razloga za ovo je, svakako, i nefunkcionalna Regulatorna agencija za komunikacije, oko čijeg izbora rukovodstva se već godinama vode političke borbe, a koja je u Bal-

10 <http://www.mediaplan.ba/docs/FinalReportBA.pdf>

11 *Ibid.*

kanskom medijskom barometru za 2014 godinu¹² od medijskih eksperata dobila ocjenu 1,4. Uređivačka neovisnost javnih RTV servisa, na skali od 1 do 5, dobila je ocjenu 1,8.

- Nerazvijenost novinarstva kao autonomne profesije – Ova nerazvijenost najvidljivija je u periodu izbornih kampanja, kada politički subjekti nameću agendu u smislu tema, pitanja i sadržaja koje mediji prenose, odnosno u reaktivnosti a ne proaktivnosti medija tokom izbornih kampanja.¹³ Također, sve veće izostavljanje kritičkih i nezavisnih mišljenja o radu vlasti iz izvještaja u medijima (na koja ukazuje i Izvještaj o monitoringu medija tokom kampanje 2014. godine¹⁴) pokazuje nepostojanje autonomije medija ili slabo razvijenu autonomiju medija.

Okvir za medijsku djelatnost: Normativna regulativa i sloboda govora u BiH

Bosna i Hercegovina je sve međunarodne konvencije o ljudskim pravima prihvatila i "ugradila" u Aneks IV Dejtonskog mirovnog sporazuma. Ustav BiH, tako, Članom II garantira pravo na slobodu izražavanja, a ustavi entiteta usaglašeni su sa Ustavom BiH na svim, pa i na ovom području. Treba, međutim, napomenuti kako nakon donošenja Ustava nije bilo političke volje da se stvori odgovarajući pravni okvir koji bi garantirao slobodu izražavanja i slobodu medija, te je stoga Visoki predstavnik za Bosnu i Hercegovinu 1999. godine zapravo nametnuo Odluku o slobodi informiranja i ukidanju krivične kazne za klevetu i uvredu. Slobodu izražavanja garantira i Zakon o komunikacijama BiH, koji sektor emitovanja i telekomunikacija definira kao "sektor koji garantira zaštitu slobode izražavanja i slobode mišljenja, poštujući općeprihvaćene standarde ponašanja, nediskriminacije, pravičnosti, tačnosti i nepristrasnosti" (*Službeni glasnik BiH* 75/06).

Većina analitičara iz domena pravnih nauka i komunikologije složiti će se kako Bosna i Hercegovina ima izuzetno dobru normativnu regulativu kada je medijska sfera u pitanju, ali je glavni problem, zapravo, njena implementacija. Vrlo često su zakoni tek mrtvo slovo na papiru, odnosno nisu (ili nisu u cijelosti) ispoštovani (najbolji je primjer, u ovom kontekstu, Zakon o javnom RTV sistemu BiH, koji je još 2005. godine predvidio uspostavu Korporacije javnih emitera, a koja ni do danas, uslijed nedostatka prije svega političke volje, nije uspostavljena).

12 <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/sarajevo/11100.pdf>

13 Više o ovome u: Udovičić et al. (2010) Izbori 2010: Kako su mediji pratili izbornu kampanju. Sarajevo: Media Plan institut, dostupno na: <http://www.mediaplan.ba/docs/izbori2010ba.pdf>

14 <http://www.mediaplan.ba/docs/FinalReportBA.pdf>

Kada je riječ o slobodi izražavanja u bosanskohercegovačkoj medijskoj praksi i na javnoj sceni, nekoliko je ključnih argumenata koji nam daju pravo da ustvrdimo kako se sloboda izražavanja shvata (i provodi) na najrazličitije, izrazito polarizirane načine: od shvatanja slobode izražavanja kao "savršenog izgovora" za neetično, neprofesionalno i često apsolutno nemoralno izvještavanje o pojedincima i (najčešće manjinskim i marginaliziranim) grupama, pa sve do druge krajnosti, koja gotovo graniči sa autocenzurom uzrokovanom pritiscima na medije i novinare.

Neprofesionalno izvještavanje pod izlikom slobode izražavanja praksa je medija koji koncept slobode izražavanja ne vezuju uz koncept odgovornosti i, zapravo, samo pokušavaju svoje nepoštovanje deontoloških principa novinarstva "opravdati" neograničenom slobodom govora. Propagiranje svojevrstne anarhične verzije slobode izražavanja ima za cilj učiniti prihvatljivim način rada medija kojima je, kako to definira novinar Ozren Kebo, "uvreda postala stilska figura", a iznošenje ličnih podataka, ugrožavanje privatnosti (najčešće političkih ili drugih oponenta), medijski linč i medijski rat postali su metod rada.¹⁵

U ovom kontekstu važno je istaći da je sloboda izražavanja kao temeljno građansko, ali i političko pravo, odnosno ostvarenje "prava javnosti da zna", zasnovana na tri premise: javni interes + argumenti (vjerodostojnost) + dozvola publici da sama prosuđuje. Mnogi bosanskohercegovački mediji javni interes zamjenjuju partikularnim (ekonomskim i političkim) interesima svojih vlasnika i s njima povezanih elita,¹⁶ vjerodostojnost "zasnivaju" na povjerljivim a ne provjerljivim informacijama (koje se nerijetko pokažu netačnim), a neodvajanjem komentara od činjenica otežavaju publici da sama donosi sudove o društvu u kojem živi. Nikakvo "skrivanje" iza tobožnje slobode izražavanja u ovakvim se slučajevima ne može smatrati opravdanim.

Drugi aspekt (ili možda bolje kazati druga krajnost) kad je riječ o slobodi izražavanja odnosi se na svjesno pristajanje nekih medija i nekih novinara da ne izvještavaju o određenim pitanjima, temama, akterima i događajima, što gotovo graniči sa autocenzurom. Nekoliko je specifičnih uzroka ovakvih pojava. Najprije, treba priznati da su u bosanskohercegovačkoj javnosti određene teme još uvijek tabuizirane, pa se i neki mediji libe pisanja o njima kako ne bi izazvali negativnu reakciju, odnosno kako ne bi navukli na sebe bijes javnosti (takve teme su, recimo, teme vezane za LGBTI populaciju, ali i druge manjinske i marginalizirane skupine). Nadalje, pritisci na medije i novinare brojni su i raznorodni: od

15 Više o ovome u Izvještaju o govoru mržnje u predizbornoj kampanji 2014, dostupnom na: <http://www.bhnnovinari.ba>

16 Više o ovome u: Turčilo L. (2011) *Zaradi pa vladaj: Politika-mediji-biznis u globalnom društvu i u BiH*. Sarajevo: Vlastita naklada

direktnih prijetnji, preko političkih i ekonomskih pritisaka (prijetnji povlačenjem oglasa iz medija, što medije ostavlja bez značajnog izvora prihoda), sudskih tužbi (najčešće za uvredu, klevetu i nanošenje duševne boli) praćenih visokim odštetnim zahtjevima koji ugrožavaju nastavak daljnjeg poslovanja tuženog medija, pa sve do latentnih pritisaka poput privilegiranja "podobnih" novinara u pružanju informacija, praćenju događaja na egzotičnim destinacijama i slično. Svi ovi načini "kupovanja šutnje" značajno ugrožavaju slobodu izražavanja i smanjuju kvantitet i kvalitet informacija koje su građanima u Bosni i Hercegovini na raspolaganju.

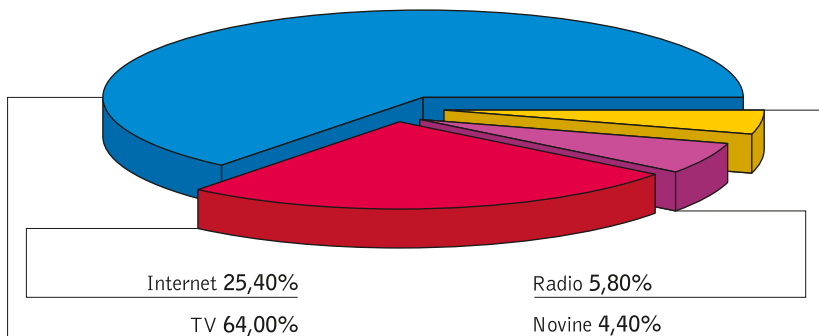
Prema svim općevažećim parametrima, bosanskohercegovačko društvo je klijentelističko. Politički klijentelizam direktno se prenosi u medijsku sferu i izvan nje, a jedan od njegovih ključnih instrumenata je vlasništvo nad medijima. U tom kontekstu, jedan od izuzetno značajnih problema kad je riječ o instrumentalizaciji medija i spregama politike i medija je netransparentnost vlasništva. Naime, da bi bila moguća kontrola medijske koncentracije i da bi se spriječili monopol političkih i ekonomskih moćnika nad medijima i njihova (zlo)upotreba, prvi preduvjet je postojanje jedinstvenog registra medija, koji bi nedvojbeno pokazivao ko su stvarni vlasnici medija. Kažemo "stvarni", jer i sada Regulatorna agencija za komunikacije i Vijeće za štampu, kao regulator, odnosno samoregulator, imaju listu medija u kojoj je navedeno i formalno vlasništvo (kompanije koje su vlasnici pojedinih medija), ali je do podataka o stvarnim vlasnicima izuzetno teško doći.

Apatija javnosti kao posljedica pada povjerenja u medije

Uporedni izvještaj o medijskim slobodama 2009-2015.¹⁷ pokazuje kako je TV i dalje dominantan medij u BiH (64% građana kaže kako im je TV još uvijek dominantan medij, 25,4% prati sadržaje putem Interneta, 5,8% na radiju, a 4,4% u dnevnim novinama)

17 Dostupan na web siteu Media Plan Instituta: <http://www.mediaplan.ba>

Mediji kao izvor informacija za bh. građane

Javnost u BiH, općenito, ne pokazuje značajan interes za tematske i istraživačke priče koje rade rijetki novinari ili novinarske organizacije.¹⁸ Najčešće se to, u površnim analizama, smatra posljedicom opće apatije građana Bosne i Hercegovine, koji su izgubili povjerenje u mogućnost bilo kakvih korjenitih promjena u kompleksnom i "glomaznom" bh. političkom i društvenom sistemu. Istraživanja, pak, pokazuju kako apatija zapravo reflektira činjenicu da su građani izgubili povjerenje u sve javne institucije, pa tako i u medije, odnosno kako građani BiH prepoznaju uticaje na medije koji dolaze iz političkih, ekonomskih i drugih centara moći, a koje brojni mediji čak sasvim lako i bez otpora prihvataju. Istraživanje Udruženja BH Novinari i Fondacije Friedrich Ebert u BiH pokazalo je kako 35,1% građana smatra da sloboda medija u Bosni i Hercegovini uopće nije (ili je izrazito malo) prisutna, dok njih 13,9% smatra da su vlasnici medija glavni kršitelji prava i sloboda medija u BiH u 2011 godini.¹⁹ Ne čudi, stoga, što građani imaju nizak stepen povjerenja u medije, ali može ohrabriti činjenica da dio njih prepoznaje povezanost vlasnika medija s elitama i njihovo stavljanje na stranu privilegiranih u bh. društvu. Procenat od 9,9% građana smatra kako je nedovoljna profesionalnost jedna od glavnih prepreka odgovornom i slobodnom radu novinara i medija, odnosno kako mediji zapošljavaju "podobne a ne sposobne". Jedan od značajnih razloga za pad povjerenja građana u medije odnosi se i na činjenicu da mediji više ne upošljavaju novinare specijaliste (nego takozvane "novinare opće prakse", koji se dalje ne usavršavaju), pa čak na odgovorne pozicije postavljaju osobe koje nisu novinari (čak se i terminološki akcenat stavlja na "uposlenike u medijima", a ne na novinare profesionalce).²⁰

18 Poput, na primjer, Centra za istraživačko novinarstvo: <http://www.cin.ba> ili Balkanske istraživačke mreže: <http://www.birn.ba>

19 Prema publikaciji *Izujestaj u sjeni za Bosnu i Hercegovinu – Indikatori za procjenu medijskih sloboda u zemljama članicama Vijeća Evrope*, Sarajevo 2012.

20 *Ibid.*

Nepovjerenje građana u medije i izostanak njihove šire podrške novinarskom izvještavanju (u smislu reakcije javnosti na objavljene istraživačke priče i podrške novinarima koji te priče donose, ali i u smislu sudjelovanja u kreiranju takvih priča – "zviždači", na primjer) izrazito je demotivirajuće za medije – ali analitičarima ukazuje na barem dvije važne činjenice kad je o medijskoj publici u BiH riječ: ona, naime, počinje da razlikuje profesionalno od neprofesionalnog djelovanja medija, te počinje razmišljati o pozadini takvog djelovanja, odnosno o razlozima pada standarda u medijima. Pa, iako se to čini nestrukturirano i gotovo pa instinktivno i intuitivno, u padu povjerenja građana u medije mogli bismo nazreti začetke medijske pismenosti.²¹

21 Više o medijskoj pismenosti u BiH i u regionu u: Car, V., Turčilo L. i Matović M. (2015). *Medijska pismenost – predwjet za odgovornije medije*. Sarajevo: Fakultet političkih nauka

EVROPSKE INTEGRACIJE I BIH: PROCES PRIDRUŽIVANJA, AKTERI, DILEME, STANJE I PERSPEKTIVE

Državno-pravno i političko uređenje Bosne i Hercegovine

Država Bosna i Hercegovina sastoji se od dva entiteta: Federacije Bosne i Hercegovine, koja zauzima 51% teritorije, i Republike Srpske, koja obuhvata 49% teritorije Bosne i Hercegovine. Federacija je sastavljena od deset kantona ili županija, i svaki kanton/županija ima svoj ustav, vladu i skupštinu, što ukazuje da svaki od federalnih kantona/županija ima značajnu autonomiju, kao što je imaju i oba entiteta BiH.

Brčko Distrikt ne ulazi u sastav ni jednog od entiteta već predstavlja posebnu administrativnu jedinicu, koja je uspostavljena 2000. godine odlukom Međunarodnog arbitražnog suda. Brčko Distrikt nalazi se pod suverenitetom Bosne i Hercegovine.²²

Kompleksno državno-pravno uređenje posljedica je Dejtonskog mirovnog sporazuma iz 1995. godine, kojim je prekinut troipogodišnji bosanskohercegovački rat. Sporazum je parafiran u zračnoj luci Wright Patterson u blizini Daytona 21. novembra 1995, a potpisan je 14. decembra iste godine u Parizu. Mirovna konferencija trajala je tri sedmice, a Sporazum su potpisali tadašnji predsjednici: Republike Bosne i Hercegovine Alija Izetbegović, Srbije Slobodan Milošević i Hrvatske Franjo Tuđman.

Politička struktura Bosne i Hercegovine izuzetno je nefunkcionalna; kako je navedeno, svaki od entiteta i federalnih kantona/županija ima i vlastiti ustav i zakonodavnu, izvršnu i sudsku vlast, što u konačnici znači da Bosna i Hercegovina ima čak 14 vlada.

Ustav Bosne i Hercegovine je dio Dejtonskog mirovnog sporazuma (Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini) i predstavlja Aneks 4 ovog sporazuma. "Za razliku od drugih ustava, koji su nastali kao akti domaćeg prava, Ustav Bosne i Hercegovine je nastao kao dio jednog međunarodnog pravnog akta

22 Statut Brčko Distrikta dostupan na: <http://skupstinabd.ba/images/dokumenti/ba/statut-brcko-distrikta.pdf>

– mirovnog sporazuma. On je jedan od aneksa (dodataka) tog sporazuma, koji su, potpisivanjem odgovarajuće deklaracije, odobrile Republika Bosna i Hercegovina, Federacija Bosne i Hercegovine i Republika Srpska." (Marković, 2009)

U Ustavu se navodi da je Bosna i Hercegovina "demokratska država koja funkcionira u skladu sa zakonom i na osnovu slobodnih demokratskih izbora." U nadležnosti BiH su vanjska, vanjskotrgovinska, carinska i monetarna politika, finansiranje institucija i međunarodnih obaveza Bosne i Hercegovine, politika i reguliranje imigracije, izbjeglica i azila, provođenje međunarodnih i međuentitetskih krivičnihopravnih propisa i odnosa sa Interpolom, uspostavljanje i funkcioniranje zajedničkih i međunarodnih komunikacijskih sredstava, regulisanje međuentitetskog transporta i kontrola vazdušnog saobraćaja.²³

Ustav Bosne i Hercegovine ima supremaciju i nad državnim zakonima i nad entitetskim i kantonalnim/županijskim ustavima i zakonima, što znači da je jedino Bosna i Hercegovina subjekt međunarodnog prava.²⁴

Opći izbori u Bosni i Hercegovini održavaju se svake četiri godine i na njima se biraju članovi Predsjedništva Bosne i Hercegovine iz reda sva tri konstitutivna naroda (bošnjačkog, srpskog i hrvatskog), predstavnici za Predstavnički dom BiH, Predstavnički dom Federacije Bosne i Hercegovine, predsjednik Republike Srpske, predstavnici za Narodnu skupštinu RS i predstavnici za skupštine kantona/županija u Federaciji Bosne i Hercegovine. Domovi naroda u PSBiH i Parlamentu FBiH, kao i Vijeće naroda u Narodnoj skupštini RS biraju se posredno, po odredbama Izbornog zakona BiH.

Lokalni izbori također se održavaju svake četiri godine i na njima se biraju gradonačelnici i načelnici općina, vijećnici općinskih vijeća u Federaciji BiH i skupština opština u Republici Srpskoj.

Državno Predsjedništvo je tročlano, a članovi iz reda Bošnjaka i Hrvata biraju se u Federaciji BiH, dok se srpski član Predsjedništva bira u Republici Srpskoj.

Izvršnu vlast predstavlja Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, Parlamentarna skupština je najviše dvodomno tijelo i sastavljena je od Predstavničkog doma i Doma naroda, a sudsku vlast čine Ustavni sud, Sud Bosne i Hercegovine i Visoko sudsko i tužilačko vijeće, koji su naknadno uspostavljeni.

23 Ustav Bosne i Hercegovine, član III Nadležnosti i odnosi između institucija Bosne i Hercegovine i entiteta, dostupno na: http://www.mpr.gov.ba/biblioteka/USTAV_BOSNE_I_HERCEGOVINE_bos.pdf

24 Pogledati: Ustav Bosne i Hercegovine, Ibrahimagić (2003), Sahadžić (2009)

U Radnom dokumentu Evropske komisije Izvještaj za Bosnu i Hercegovinu iz 2015. navedeno je da je BiH ostvarila određeni napredak i pripremljenost u pojedinim segmentima; međutim, navedeno je i da institucionalna struktura koja je uspostavljena Ustavom i dalje nije efikasna, te da se različito tumači. "Ustav je i dalje u suprotnosti sa Evropskom konvencijom o ljudskim pravima, kao što je navedeno u predmetu *Sejdić-Finci* Evropskog suda za ljudska prava, i mora da se izmijeniti."²⁵

U Članu II Ustava BiH koji se odnosi na ljudska prava i osnovne slobode navedeno je da se prava i slobode koji su navedeni u Evropskoj konvenciji o ljudskim pravima direktno primjenjuju i u Bosni i Hercegovini. Međutim, iako je u Konvenciji navedeno da se uživanje prava i sloboda osigurava bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi, prema Ustavu Bosne i Hercegovine pripadnici nekonstitutivnih naroda, tzv. Ostalih ne mogu se kandidirati za Dom naroda Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine i Predsjedništvo BiH. Bošnjaci i Hrvati iz RS ne mogu se kandidirati za člana Predsjedništva iz RS niti za Dom naroda PSBiH iz RS. Srbi iz Federacije BiH također se ne mogu kandidirati za člana Predsjedništva iz FBiH niti za Dom naroda PSBiH iz FBiH.

Ured visokog predstavnika u Bosni i Hercegovini (OHR)

Ured Visokog predstavnika (Office of High Representative – OHR) predstavlja međunarodnu *ad hoc* instituciju čiji je zadatak nadgledanje implementacije civilnih aspekata Dejtonskog mirovnog sporazuma.

U Aneksu X Dejtonskog mirovnog sporazuma precizirana su zaduženja Visokog predstavnika (mandat i metode koordiniranja i veze) u Bosni i Hercegovini. Neka od zaduženja Visokog predstavnika su: nadgledanje provedbe mirovnog rješenja, koordinacija aktivnostima civilnih organizacija i agencija u BiH u cilju osiguravanja efikasne provedbe civilnih aspekata Dejtonskog sporazuma, pomoć pri rješavanju eventualnih poteškoća koje mogu nastati provedbom civilnog dijela Dejtonskog sporazuma, ukoliko procijeni da ima potrebe za tim, učestvovanje na sastancima donatora, posebno kada je u pitanju izgradnja i obnova.²⁶

25 Radni dokument Evropske komisije: Izvještaj za Bosnu i Hercegovinu za 2015. godinu, dostupan na: http://www.dei.gov.ba/dei/bih_eu/paket/default.aspx?id=10098&langTag=bs-BA

26 Opći okvirni Sporazum za mir u Bosni i Hercegovini: Aneks 10 Sporazum o civilnoj provedbi, dostupno na: http://www.oscebih.org/dejtonski_mirovni_sporazum/BS/annex10.htm#ArticleIIMandateandMethodsofCoordinationandLiaison

U decembru 1997. godine Visokom predstavniku su odobrena šira ovlaštenja, odnosno Bonskim ovlastima Visokom predstavniku je dato ovlaštenje da može spriječiti sve što na bilo koji način ometa provedbu Dejtonskog mirovnog sporazuma, što se odnosi na nametanje zakona i odluka i smjenu političkih zvaničnika.²⁷

Bosna i Hercegovina je do sada imala sedam visokih predstavnika. Prvi visoki predstavnik bio je Carl Bildt, a trenutni visoki predstavnik za BiH je Valentin Inzko, koji je na ovu funkciju došao 2009. godine.

Ured Visokog predstavnika bit će zatvoren onda kad vlasti BiH ispune svih sedam ciljeva i uvjeta (pet ciljeva + dva uvjeta), odnosno tzv. paket ili program 5+2 koji je donesen Odlukom Upravnog odbora Vijeća za provedbu mira 2008. godine.

Pod ciljevima je navedeno sljedeće:

1. Prihvatljivo i održivo rješenje pitanja raspodjele imovine između države i drugih nivoa vlasti;
2. Prihvatljivo i održivo rješenje za vojnu imovinu;
3. Konačno utvrđivanje statusa Brčko Distrikta BiH;
4. Fiskalna održivost (promovirana Sporazumom o utvrđivanju stalne metodologije za utvrđivanje koeficijenata za raspodjelu sredstava UIO-a i osnivanje Nacionalnog fiskalnog vijeća);
5. Uspostava vladavine prava (što se ogleda u usvajanju Državne strategije za procesuiranje predmeta ratnih zločina, zakona o strancima i azilu i strategije za reformu sektora pravde).

Dva posebna uvjeta su:

1. Potpisivanje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, i
2. Stabilna politička situacija (koju procjenjuje Upravni odbor Vijeća za provedbu mira) zasnovana na punom poštivanju Dejtonskog mirovnog sporazuma.²⁸

27 Šire u: Hadžović (2009): Ured visokog predstavnika i reforma sigurnosnog sektora u Bosni i Hercegovini, Centar za sigurnosne studije – BiH, dostupno na: http://css.ba/wp-content/uploads/2011/06/images_docs_amm.pdf

28 Dostupno na: http://www.ohr.int/?page_id=1321&lang=bs

Bosna i Hercegovina na putu u EU: Hronologija najznačajnijih događaja

Kako je navedeno na zvaničnoj stranici Ministarstva vanjskih poslova Bosne i Hercegovine, odnos Bosne i Hercegovine i Evropske unije počinje još u aprilu 1992. godine, kada je Republika Bosna i Hercegovina međunarodno priznata kao suverena i nezavisna država.²⁹

Ključna dešavanja³⁰ između Bosne i Hercegovine i Evropske unije počinju 1997. godine, kada je Vijeće Evropske unije postavilo političke i ekonomske uvjete za razvoj bilateralnih odnosa, čime je Bosni i Hercegovini pružena mogućnost korištenja automatskih trgovinskih povlastica.

U 1998. godini uspostavljena je Konsultativna radna grupa EU-BiH (Consultative Task Force), kojom je osigurana tehnička i stručna pomoć na polju administracije, regulatornog okvira i politike.

Jedan od ključnih događaja desio se u maju 1999. godine, kada EU započinje Proces stabilizacije i pridruživanja (Stabilisation and Association Process – SAP), čime Bosna i Hercegovina dobiva mogućnost integracije u Evropsku uniju, kao i pet zemalja Zapadnog Balkana: Srbija, Hrvatska, Crna Gora, Albanija i Makedonija.³¹

Proces stabilizacije i pridruživanja (PSP) posebna je vrsta regionalnog pristupa Evropske unije zemljama Zapadnog Balkana. PSP, osim finansijskog, materijalnog i drugih vrsta podsticaja, postavlja i određene političke i ekonomske uvjete. Zahtjevi su postavljeni zemljama Zapadnog Balkana na osnovu Kopenhagenskih kriterija, koje je definirao Evropski savjet na Samitu u Kopenhagenu 1993. godine,

29 http://www.mvp.gov.ba/vanjska_politika_bih/multilateralni_odnosi/evropska_unija/bih_i_eu/pregled_razvoja_odnosa_bih_i_eu/?id=74

30 Hronologija najznačajnijih događaja između Evropske unije i BiH dostupna je na sljedećim sajtovima: Ministarstvo vanjskih poslova (http://www.mvp.gov.ba/vanjska_politika_bih/multilateralni_odnosi/evropska_unija/bih_i_eu/pregled_razvoja_odnosa_bih_i_eu/?id=74)

Direkcija za evropske integracije http://www.dei.gov.ba/dei/bih_eu/default.aspx?id=9808&langTag=bs-BA

Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine https://www.parlament.ba/sadrzaj/medjunarodne_aktivnosti/euroatlantske_integracije/default.aspx?id=21237&langTag=bs-BA&pril=b

31 U to vrijeme Srbija i Crna Gora su činile Saveznu Republiku Jugoslaviju.

što je značilo da ove zemlje moraju usmjeriti svoj razvoj (politički, ekonomski i institucionalni) u skladu sa vrijednostima Evropske unije, a to su poštivanje ljudskih prava, demokratija i tržišna privreda.³²

Proces stabilizacije i pridruživanja sadrži sljedeća obilježja:

1. Jednaki uvjeti za sve. To znači da sve države SAP-a moraju ispuniti iste uvjete ukoliko se žele približiti Evropskoj uniji, a to se odnosi na stabilne demokratske institucije, vladavinu prava, poštivanje ljudskih prava, regionalnu saradnju i tržišnu privredu. Zemlje potpisnice Dejtonskog mirovnog sporazuma dužne su ispuniti i obaveze koje su preuzele Dejtonskim sporazumom, Erdutskim sporazumima i odlukama Vijeća za implementaciju mira.
2. Jasna perspektiva članstva podrazumijeva saradnju i udruživanje sa EU kao jedini način da se održi stabilnost.
3. Individualni pristup podrazumijeva sposobnost svake države da preuzme i ispunjava obaveze koje se odnose na pristup Evropskoj uniji.
4. Veliki značaj regionalne saradnje.³³

Pakt stabilnosti usaglašen je u junu 1999. godine, a glavni cilj ovog dokumenta je stabilizacija u Jugoistočnoj Evropi kroz približavanje zemalja regije Evropskoj uniji i kroz jačanje regionalne saradnje. Osnivanje Pakta stabilnosti ozvaničeno je u julu iste godine na Samitu šefova zemalja Evrope, Kanade, Japana i Sjedinjenih Američkih Država, koji je održan u Sarajevu.

Naredne, 2000. godine desilo se nekoliko izuzetno bitnih događaja. U toj godini uveden je bescarinski pristup proizvoda iz BiH unutrašnjem tržištu EU.

Mapa puta EU objavljena je u martu 2000. godine; određeno je 18 ključnih uvjeta koje Bosna i Hercegovina mora ispuniti kako bi se izradila Studija izvodljivosti neophodna za početak pregovora u vezi sa Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju.

Tri mjeseca kasnije objavljeno je da su sve zemlje (BiH, Albanija, Srbija, Crna Gora, Hrvatska i Makedonija) potencijalni kandidati za članstvo u Evropskoj uniji. U novembru 2000. godine na Zagrebačkom samitu su Proces stabilizacije i pridruživanja potvrdili Evropska unija i Zapadni Balkan, a u decembru 2000. Vijeće Evropske unije usvojilo je CARDS (Community Assistance for Recon-

32 Proces stabilizacije i pridruživanja, str. 3, Vlada Republike Srbije, Kancelarija za pridruživanje Evropskoj uniji, dostupno na: http://www.parlament.gov.rs/upload/documents/seio/Proces_stabilizacije_i_pridruzivanja_06APR05.pdf

33 Prema: http://www.mvp.gov.ba/vanjska_politika_bih/multilateralni_odnosi/evropska_unija/sticanje_clanstva_u_eu/?id=45

struction, Development and Stabilisation), odnosno program tehničke podrške Evropske unije za pomoć, razvoj i stabilizaciju Bosne i Hercegovine i ostalih pet država.

U 2001. godini nije bilo značajnijih dešavanja, dok su za 2002. godinu bitna dva događaja:

1. U martu je usvojena Zajednička mjera kojom se imenuje specijalni predstavnik Evropske unije i pokreće Policijska misija – EUPM (The European Union Police Mission).³⁴
2. Krajem 2002. godine iz Evropske komisije je saopćeno da su uglavnom ispunjeni uvjeti koji su postavljeni u Mapi puta.

Naredna, 2003. godina značajna je zbog tri događaja:

1. Rad na Studiji izvodljivosti počeo je u martu. Evropska komisija prosljedila je upitnik Vijeću ministara o ekonomskom i političkom uređenju Bosne i Hercegovine, kao i o drugim oblastima neophodnim za zaključivanje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju.
2. Solunski samit u junu potvrdio je podršku Evropske unije zemljama Zapadnog Balkana. Zajednički je usvojena Deklaracija, a države su prihvatile sadržaj dokumenta Solunski program za Zapadni Balkan: Kretanje prema Evropskoj integraciji, i obavezale se na njegovu provedbu.
3. Evropska komisija je u novembru usvojila Izvještaj o spremnosti BiH za početak pregovora sa Evropskom unijom o Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju. U ovom izvještaju navedeno je 16 prioriteta koje je potrebno riješiti da bi pregovori mogli započeti.

U novembru 2005. godine počinju zvanični pregovori u vezi sa Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju, koje je prethodno predložila Evropska komisija nakon napretka Bosne i Hercegovine u provedbi 16 prioriteta. Početkom 2007. godine završeni su tehnički pregovori za zaključivanje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju. Sporazum je ratificiran 4. decembra 2007. godine između Evropske unije i Bosne i Hercegovine, nakon što je komesar za proširenje Olli Rehn zaključio da ima dovoljno saglasnosti među bosanskohercegovačkim političarima kada su u pitanju reforme.

Prvog dana 2008. godine na snagu stupaju sporazumi između Bosne i Hercegovine i EU o viznim olakšicama, a pet mjeseci kasnije stupa na Snagu Privremeni sporazum o trgovini i trgovinskim pitanjima.

34 Mandat EUPM-a, koji je počeo 2002. godine, okončan je krajem juna 2012. godine.

U februaru 2008. godine potpisan je i Okvirni sporazum o pravilima saradnje za realizaciju finansijske podrške Evropske komisije BiH u okviru Instrumenta pretpristupne pomoći (IPA).

Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju potpisan je 16. juna 2008. godine u Luksemburgu između Evropske unije i njenih članica i Bosne i Hercegovine. Sporazum je potpisan na 23 jezika EU i tri jezika BiH.

SSP je značajan element političke, ekonomske i sigurnosne stabilizacije i veoma je važan za regionalnu saradnju.

U julu je stupio na snagu Privremeni sporazum o trgovini i trgovinskim pitanjima.

Prvi sastanak Privremenog odbora za stabilizaciju i pridruživanje održan je u novembru 2008. godine.

Godina 2010. značajna je zbog ukidanja viznog režima za građane Bosne i Hercegovine. U maju 2010. godine Evropska komisija predložila je ukidanje viznog režima, te je bilo potrebno ispuniti preostale uvjete iz Mape puta za liberalizaciju viznog režima. Evropski parlament je u oktobru 2008. godine usvojio Prijedlog za liberalizaciju viznog režima za građane BiH, a dva mjeseca kasnije Vijeće Evropske unije za pitanja pravde i unutrašnjih poslova donijelo je odluku o ukidanju viznog režima. Prethodno su vlasti morale ispuniti 174 tehnička uvjeta. Najvažniji uvjet bio je uvođenje biometrijskih pasoša za građane BiH.

Prvi sastanak u vezi sa Strukturiranim dijalogom o pravosuđu između BiH i EU održan je u junu 2011. godine.

Prvi sastanak Dijaloga na visokom nivou o procesu pristupanja BiH održan je 27. juna 2011. godine i tada je uručena Mapa puta za zahtjev za članstvo BiH u Evropskoj uniji. Drugi sastanak održan je u novembru iste godine.

Hrvatska ulazi u članstvo Evropske unije u julu 2013. godine. To je trenutno jedina država Evropske unije s kojom Bosna i Hercegovina graniči.

Iz 2014. godine najznačajniji događaji su sljedeći:

1. U januaru Evropska unija uspostavlja novi Instrument pretpristupne pomoći – IPA II za period 2014-2020. godine.
2. Od 26 do 27. maja održan je Forum za prosperitet i zapošljavanje. Definirovano je šest prioritarnih reformskih mjera sadržanih u Sporazumu za rast i zapošljavanje u BiH.

3. Na konferenciji Aspen instituta, održanoj 5. novembra u Berlinu, ministri vanjskih poslova UK i SR Njemačke iznijeli su inicijativu za pokretanje i ubrzanje procesa evropskih integracija u BiH. Inicijativa je uoči konferencije formalno upućena Visokoj predstavnici EU za vanjsku i sigurnosnu politiku EU i potpredsjednici EK Federici Mogherini i komesaru Johannesu Hahnu.
4. Na sastanku Vijeća za vanjske poslove, održanom 17. novembra, ministri vanjskih poslova članica Evropske unije usvojili su Inicijativu za novi pristup evropskoj tranziciji BiH. Inicijativu su predložili šefovi britanske i njemačke diplomatije.
5. Na sastanku Vijeća za vanjske poslove Evropske unije službeno je usvojen novi pristup EU za Bosnu i Hercegovinu. Sastanak je održan 15. decembra 2014. godine.³⁵

"U zaključcima Vijeća o proširenju EU i *Procesu stabilizacije i pridruživanja* od 16.12.2014. Vijeće je pozvalo Bosnu i Hercegovinu da brzo i odlučno djeluje u skladu sa zaključcima Vijeća od 15.12.2014. godine." (Topčagić, 2016)

Članovi Predsjedništva Bosne i Hercegovine Mladen Ivanić, Bakir izetbegović i Dragan Čović potpisali su 29. januara 2015. godine zajedničku izjavu o evropskoj opredijeljenosti i neophodnim reformama Bosne i Hercegovine na putu ka Evropskoj uniji. Tom prilikom predsjedavajući Predsjedništva BiH Mladen Ivanić izjavio je da je potpisivanje rezultat niza sastanaka, te da su inicijativu pokrenule Velika Britanija i Njemačka. Naveo je da potpisivanje izjave pokazuje jasnu opredijeljenost Predsjedništva Bosne i Hercegovine za Evropsku uniju.³⁶

Izjavu su potvrdila i usvojila oba doma Parlamentarne skupštine BiH 23. februara 2015. godine. Visoka predstavnica EU za vanjsku politiku i sigurnost Federica Mogherini u obraćanju poslanicima i delegatima oba doma Parlamenta BiH naglasila je da je ovo historijska odluka u kojoj su se oni opredijelili da ispune želju bh. građana da zemlja ide naprijed, te da BiH ima veliki potencijal i da aktuelno političko vodstvo ne može priuštiti luksuz da ponovi greške svojih prethodnika.³⁷

Vijeće EU je 21. aprila 2015. usvojilo Odluku o zaključenju Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između BiH i EU. Sporazuma je stupio na snagu 1. juna 2015. godine.

35 Prema: http://www.mvp.gov.ba/vanjska_politika_bih/multilateralni_odnosi/evropska_unija/bih_i_eu/pregled_razvoja_odnosa_bih_i_eu/?id=74

36 "Članovi Predsjedništva BiH potpisali izjavu o opredijeljenosti ka Evropskoj uniji", Klix, 29.01.2015., dostupno na: <http://www.klix.ba/vijesti/bih/clanovi-predsjednistva-bih-potpisali-izjavu-o-opredijeljenosti-ka-evropskoj-uniji/150129111>

37 Mogherini: "Historijska odluka za BiH", Deutsche Welle, 23.02.2015., dostupno na: <http://www.dw.com/bs/mogherini-historijska-odluka-za-bih/a-18274827>

Vijeće ministara BiH usvojilo je 23. jula 2015. godine usaglašenu Reformsku agendu za BiH za period 2015-2018. godina. Akcioni plan za provođenje Reformske agende za BiH usvojen je 6. oktobra 2015. godine.³⁸

Prva sjednica Parlamentarnog odbora za stabilizaciju i pridruživanje, zajedničkog instrumenta Parlamentarne skupštine BiH i Evropskog parlamenta za provođenje parlamentarne dimenzije Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između BiH i EU održana je u Sarajevu 5. juna 2015. godine.³⁹

U Izvještaju za BiH za 2015. godinu Evropska komisija je navela da su institucije u BiH ostvarile određeni napredak u rješavanju reformskih prioriteta koji su preostali, naročito usvajanjem reformske agende i započinjanjem njene provedbe. Navedeno je da preostaje glavni izazov, koji se odnosi na potrebe uspostave bliže saradnje i koordinacije između svih nivoa vlasti, te da Ustav BiH i dalje krši Evropsku konvenciju o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda.⁴⁰

Predsjedavajući Predsjedništva BiH Dragan Čović predao je aplikaciju za članstvo u EU u ime Bosne i Hercegovine holandskom ministru vanjskih poslova Bertu Koendersu; Holandija predsjedava Evropskom unijom od početka 2016. godine.

Visoka predstavnica EU za vanjsku politiku Federica Mogherini tom prilikom je izjavila: "Dobra je vijest da je to rezultat napornog rada koji ste vi uložili zajedno sa nama, a što je najvažnije, to je ostvareno vašim jedinstvom. Ovo je najprije dobra vijest za narode u vašoj zemlji, koji mogu vidjeti kako rukovodstvo zemlje na svim nivoima ide ka zajedničkom cilju."⁴¹

Visoki predstavnik za Bosnu i Hercegovinu Valentin Inzko naglasio je da je to prvi korak, te da brzina na putu prema EU ovisi o samoj BiH, ali da je uvjeren kako će BiH postati članica EU prije ili kasnije.⁴²

38 Reformska agenda dostupna na: http://www.fbihvlada.gov.ba/pdf/Reformska%20agenda_v2.pdf

39 https://www.parlament.ba/sadrzaj/vijesti/2011/default.aspx?id=60368&langTag=bs-BA&template_id=5&pril=b&pageIndex=1

40 Radni dokument Evropske komisije : Izvještaj za Bosnu i Hercegovinu za 2015. godinu, dostupan na: http://www.dei.gov.ba/dei/bih_eu/paket/default.aspx?id=10098&langTag=bs-BA

41 HISTORIJSKI DAN: BiH predala aplikaciju za članstvo u EU!, *Dnevni avaz*, 15.02.2016., dostupno na: <http://www.avaz.ba/clanak/219984/historijski-dan-bih-predala-aplikaciju-za-clanstvo-u-eu?url=clanak/219984/historijski-dan-bih-predala-aplikaciju-za-clanstvo-u-eu>

42 Inzko: Aplikacija je prvi korak, slijedi druga etapa za BiH, *Faktor*, 18.02.2106., dostupno na: <http://faktor.ba/inzko-aplikacija-prvi-korak-slijedi-druga-etapa-za-bih/>

Građani Bosne i Hercegovine i Evropska unija

Veoma visok procenat građana Bosne i Hercegovine podržava članstvo Bosne i Hercegovine u Evropskoj uniji. To potvrđuju godišnja istraživanja⁴³ koje je organizirala i provela agencija za istraživanje javnog mnijenja, medija i tržišta Mareco Index Bosnia od 2008. do 2015. godine. Prema istraživanju iz 2008. godine (provedeno od 17. novembra do 1. decembra), 73% ispitanika odgovorilo je da imaju pozitivno ili donekle pozitivno mišljenje o Evropskoj uniji.⁴⁴ Istraživanje iz naredne godine (provedeno od 16. do 25. decembra 2009.) dalo je veoma slične rezultate. Ovaj put 73,2% stanovnika izjavilo je da imaju veoma pozitivno ili donekle pozitivno mišljenje.

Podršku članstvu u Evropskoj uniji 2009. dalo je 85,7% ispitanika, od kojih je 64,7% izjavilo da je veoma važno da BiH postane članica Evropske unije. Slične rezultate dala su i istraživanja iz naredne dvije godine:

1. Prema podacima iz 2010. godine, čak 88,2% ispitanih podržalo je članstvo u Evropskoj uniji. Podrška je bila veća u Federaciji BiH i Brčko Distriktu, gdje je devet od deset ispitanika izjavilo da podržava članstvo, dok je u Republici Srpskoj podrška bila nešto slabija - osam od deset ispitanika je podržalo članstvo. Najveću podršku izrazili su ispitanici/e bošnjačke nacionalnosti, čak njih 97,1%. Najslabija podrška bila je među srpskim stanovništvom (77,7%), dok je 85,3% Hrvata podržalo članstvo BiH u EU.

Čak 85,7% ispitanih odgovorilo je da ima pozitivno ili veoma pozitivno mišljenje o EU.

2. U 2011. godini 88,2 % građana koji su učestvovali u istraživanju podržalo je članstvo BiH u EU.

Prema istraživanju javnog mnijenja iz januara 2012. godine, koje je provela agencija za marketinška, medijska i društvena istraživanja Prism Research i u kojem je učestvovalo 1.014 građana BiH⁴⁵, 76,5% ljudi jako ili donekle podržava pristupanje BiH Evropskoj uniji. Procenat onih koji jako podržavaju članstvo je 5,6%. Skoro četvrtina (23,3%) ispitanika/ca je odgovorilo da više podržavaju članstvo nego u protekloj godini.

43 U svim istraživanjima agencije Mareco učestvovalo je 1.200 građana BiH, i to: 720 iz FBiH, 450 iz RS i 30 iz Brčko Distrikta. Istraživanja su dostupna na: http://www.dei.gov.ba/dei/media_servis/istrazivanje/default.aspx?langTag=bs-BA&template_id=120&pageIndex=1

44 33,2% odgovorilo je da ima veoma pozitivno mišljenje, a 39,8% da ima donekle pozitivno mišljenje.

45 Istraživanje dostupno na: http://www.dei.gov.ba/dei/media_servis/istrazivanje/default.aspx?langTag=bs-BA&template_id=120&pageIndex=1

Ispitivanje javnog mnijenja koje je u februaru 2013. godine sproveo Ipsos Public Affairs the Social Research and Corporate Reputation Specialists i u kojem je učestvovalo 1.214 ljudi pokazalo je da osam od deset građana Bosne i Hercegovine podržava pristupanje u EU, te da značajno veći procenat ljudi iz RS-a ima negativno mišljenje o Evropskoj uniji - čak jedna trećina ispitanih građana/ki.⁴⁶

Agencija Research Plus uradila je istraživanje u 2014. i 2015. godini.⁴⁷ Rezultati su sljedeći:

1. U 2014. godini 85% stanovništva BiH podržava pristupanje EU. Procenat je veći među stanovništvom Federacije Bosne i Hercegovine, gdje je 90% dalo podršku. U RS-u su podršku dale tri četvrtine. U 2015. godini podršku je dalo 91% ispitanika/ca iz Federacije BiH, a 58% iz Republike Srpske.
2. Kao sredstva informiranja koja koriste da bi se informirali o evropskim integracijama, građani/ke su i 2014. i 2015. godine naveli TV i Internet.
3. U 2014. godini gotovo 60% ispitanih bilo je zainteresirano za teme iz oblasti evropskih integracija. Istraživanje je pokazalo da su građani i građanke zainteresirani za teme u vezi s fondovima EU. U 2015. godini 37,6% navelo je da im je najinteresantnija tema finansijska pomoć EU, a oko 23% da su to teme vezane za reforme u okviru integracija.

Dileme i perspektive ulaska BiH u EU

Bosanskohercegovačke vlasti, u skladu sa opredjeljenjem Predsjedništva BiH, predale su 15. februara 2016. godine aplikaciju za članstvo BiH u EU. Međutim, ostaje otvoreno pitanje da li je podnesena aplikacija kredibilna ili nije.

Prije podnošenja aplikacije, komesar za evropsku politiku susjedstva i pregovore o proširenju Johannes Hahn istaknuo je da bi za kredibilnu aplikaciju za članstvo BiH trebala ispuniti bar dva od tri uvjeta navedena u Izveštaju Evropske komisije o napretku BiH za 2015.godinu, a to su uspostava efikasnog mehanizma koordinacije i adaptaciju Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) sa EU poslije ulaska Hrvatske u EU.

46 Istraživanje dostupno na: http://www.dei.gov.ba/dei/media_servis/istrazivanje/default.aspx?langTag=bs-BA&template_id=120&pageIndex=1

47 oba istraživanja dostupna su na: http://www.dei.gov.ba/dei/media_servis/istrazivanje/default.aspx?langTag=bs-BA&template_id=120&pageIndex=1

U oba istraživanja učestvovalo je 1.200 građana/ki, upitnik za anketu razvila je Direkcija za evropske integracije, okvir uzorka su preliminarni rezultati Popisa stanovništva, domaćinstava i stanova u BiH 2013. godine.

Istraživanje iz 2014. godine urađeno je od 6. do 14. februara, a istraživanje iz 2015. godine od 16. do 27. marta.

Mehanizam koordinacije usaglašavan je poslije predaje aplikacije. Upitno je koliko je ono što je usaglašeno sa uvođenjem kantona/županija u sistem odlučivanja efikasno i kako će funkcionirati.

O adaptaciji Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju nakon ulaska Hrvatske u EU vode se pregovori i pokušavaju se usaglasiti dosta oprečni stavovi.

Poslije podnošenja aplikacije Vijeće EU će zatražiti od Evropske komisije mišljenje (Avis) o aplikaciji. Vrijeme za mišljenje može potrajati godinu, čak i dvije.

Evropska komisija će kao prvi korak poslati upitnik BiH sa velikim brojem pitanja u kojem će se tražiti podaci o zemlji, političkom sistemu, pravnom sistemu, ekonomskom stanju i mogućnostima, starosnoj, obrazovnoj i drugim strukturama stanovništva, usklađenosti zakona sa zakonima EU i sl. Radi se o nekoliko hiljada pitanja čiji se odgovori nalaze u rezultatima popisa stanovništva. Međutim, BiH još uvijek nema rezultata Popisa održanog 2013. godine.

Evropska komisija vrši analizu i daje mišljenje da li BiH može dobiti kandidatski status ili ne, odnosno koje uvjete treba da ispuni.

Poslije mišljenja Evropske komisije, sve zemlje članice EU odlučuju o kandidatskom statusu, a zatim i o datumu početka pregovora.

Nerealno je što bosanskohercegovačke vlasti očekuju da će BiH dobiti status kandidata početkom 2017. godine.

Evropska komisija nam je "progledala kroz prste" kada je stupio na snagu SSP, pošto nije riješen slučaj Sejdić-Finci, a presude u slučaju Zornić i Pilav u BiH niko i ne spominje. Sa svim reformama se kasni, a i one koje se provedu površne su i djelimično uspješne. Očekuje se da će tek nastati problemi u vezi s promjenom Ustava, regionalizacijom, reformom pravosuđa, socijalnim reformama i sl. Put Bosne i Hercegovine u Evropsku uniju sigurno će biti dug i vrlo težak. Svaka zemlja može podnijeti aplikaciju za članstvo, ali dobivanje kandidatskog statusa, početak i trajanje pregovora te sam čin ulaska u EU ovisе o kvalitetu i brzini realizacije traženih reformi u svakoj zemlji posebno.

MEDIJI I EVROPSKA UNIJA U BiH: ANALIZA I INTERPRETACIJA REZULTATA ISTRAŽIVANJA

PRINTANI MEDIJI – (NE)PRISUTNOST TEMA O EU

Kvantitativna analiza

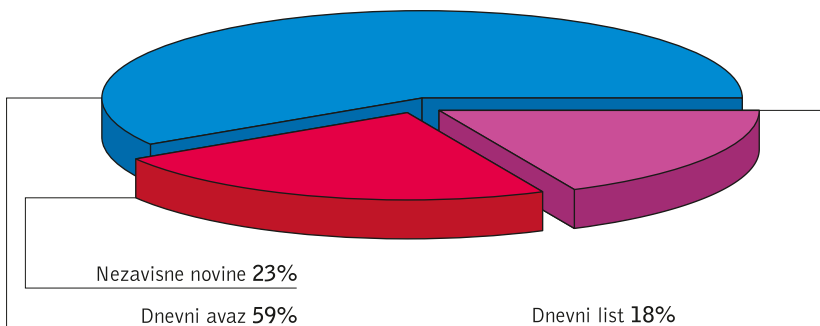
Analiza printanih medija obuhvatila je tri dnevne novine:

- *Dnevni avaz*
- *Nezavisne novine*
- *Dnevni list*

Istraživanje je obuhvatilo period od dva mjeseca: januar i februar 2016. godine, a korištena je digitalna arhiva Infobiro Media Centra u Sarajevu, pretragom po ključnim riječima. Korištene ključne riječi su: Evropa/Europa, Evropska unija/Europska unija, evropske integracije/europske integracije, EU integracije, aplikacija za članstvo, pristup i pridruživanje.

Ukupan broj analiziranih članaka, odnosno zabilježenih tekstova o temama vezanim za Evropsku Uniju bio je 134, od čega je najveći broj članaka objavljenih u *Dnevnom avazu* (59%).

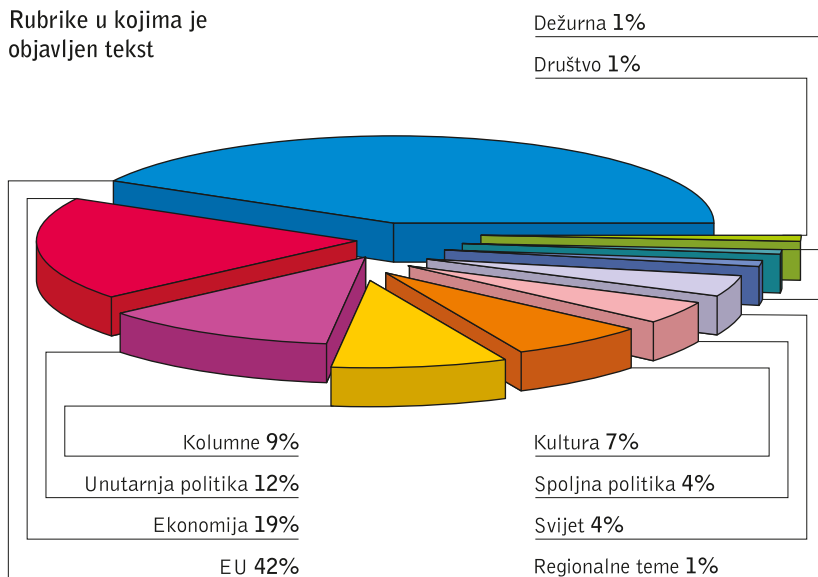
Broj objavljenih članaka

Iako je broj tekstova objavljenih o temama vezanim za Evropsku uniju prilično veliki (u prosjeku dva teksta dnevno, što je rezultat činjenice da je Bosna i Hercegovina 15. februara predala aplikaciju za članstvo u EU pa je tog dana, kao i narednih pet-šest dana, interes medija za ovu temu bio veći), one nisu zauzimale centralno mjesto u dnevnim novinama, pa je samo deset naslova objavljeno i na naslovnoj stranici (svih deset u *Dnevnom avazu*).

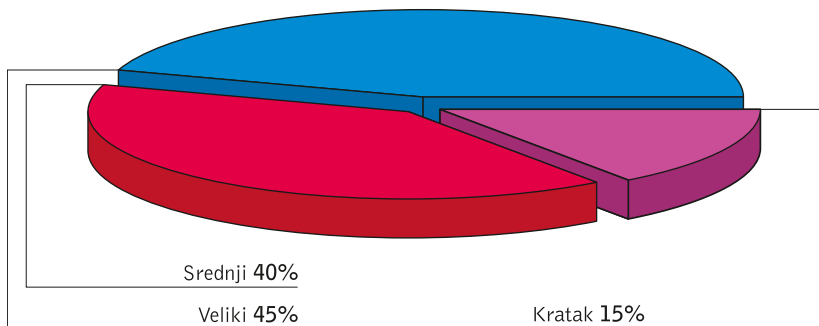
Sva tri analizirana medija imaju rubrike vezane za evropske integracije i u njima je – očekivano – objavljen najveći broj članaka o EU. Zanimljivo je da je 12% članaka objavljeno u rubrici "unutarnja politika", budući da se teme vezane za EU tiču, između ostalog, i reforme državne uprave. Dodatni razlog da se EU pominje u rubrici "unutarnja politika" nalazimo i u činjenici da se ova tema često uzima kao argument za međusobne diskusije i konfrontaciju političkih lidera (kao što je slučaj u intervjuu Mladena Ivanića u *Dnevnom avazu* – prilog 1). Nije zabilježen veliki broj kolumni u kojima bi stručnjaci ili analitičari objasnili detalje u vezi s evropskim integracijama građanima BiH (svega je 12 takvih kolumni, odnosno komentara objavljeno u navedenom periodu).

Rubrike u kojima je objavljen tekst

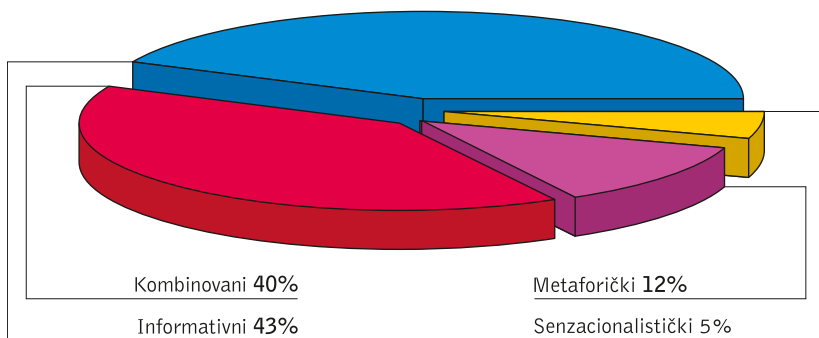
Kad je riječ o veličini tekstova, uglavnom zauzimaju polovinu i više od polovine stranice, ali treba napomenuti da su tekstovi opremljeni velikim naslovima i podnaslovima, koji zauzimaju značajan dio stranice, tako da veličina teksta doista ne reflektira sadržajnost same priče. No, bez obzira na to, možemo reći da je važno to što su tekstovi vezani za BiH i EU zauzimali značajan prostor na stranicama novina, budući da veći tekstovi u svakom slučaju privlače i više pažnje.

Veličina teksta

Većina naslova je informativne prirode, odnosno u njima se navode elementarne činjenice vezane za sadržaj samog članka, ili su kombinirani, tj. u njima se uz činjenice navode i određene metafore (poput "EU, rješenje problema"), dok manji broj tekstova ima senzacionalističke naslove (iako se svojevrsnim senzacionalizmom – što je opet u svrhu privlačenja pažnje – mogu smatrati i naslovi poput "Predaja aplikacije za članstvo veliki je i historijski događaj" – prilog 2).

Vrsta naslova

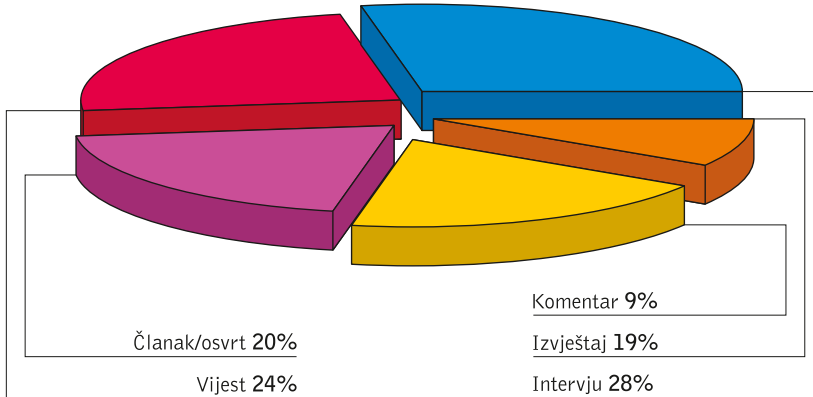

Kvalitativna analiza

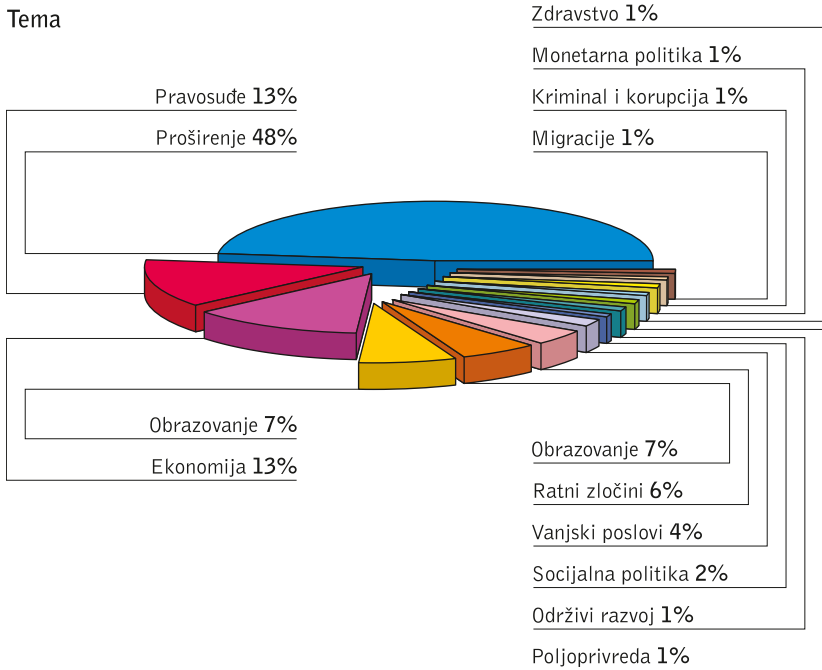
Analizirani članci relativno su žanrovski izbalansirani, ali zanimljivo je da, kad je riječ o intervjuima u kojima se spominju evropske integracije, ti intervjui nemaju za cilj objašnjenja i analizu procesa, što bi građanima bilo važno i od koristi, nego je uglavnom riječ o samopromociji političara koji koriste priču o evropskim integracijama kako bi istaknuli vlastite zasluge za predaju aplikacije, i sl. Ovo građane ostavlja bez mogućnosti da, unatoč žanrovskoj raznovrsnosti tekstova, dobiju kvalitetne informacije i analize. Printani mediji, dakle, bez obzira što objavljuju različite forme, ne ispunjavaju društvenu ulogu (odnosno, čine to u manjoj mjeri nego što daju priliku političkim liderima za samopromociju).

Jedan od boljih tekstova nalazimo u *Nezavisnim novinama*, koje pokušavaju objasniti reformske procese u kontekstu integracija u EU, što je jedan od rijetkih primjera analitičkog pristupa (prilog 3).

Žanr

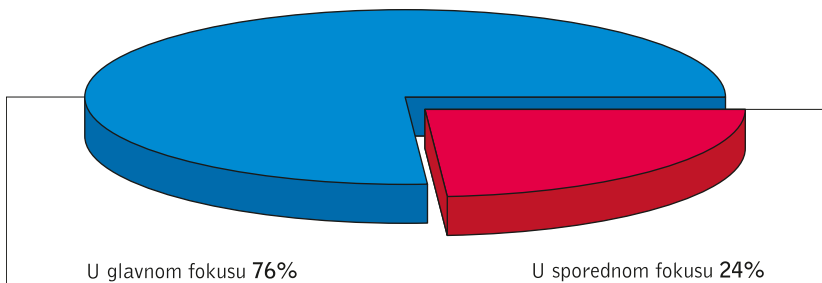

Kad je riječ o temama koje dominiraju analiziranim tekstovima, najviše je riječ o samom procesu proširenja, dok su teme koje bi najviše mogle i trebale zanimati građane (poput obrazovanja, ekonomije, ekologije, zdravstva) prisutne u gotovo zanemarivom procentu. Ovo dijelom dokazuje hipotezu da je pristup integracijama uglavnom birokratski i šabloniziran, bez detaljnijeg izvještavanja o konkretnim načinima na koje će se proces pridruživanja Bosne i Hercegovine Evropskoj uniji reflektirati na njihov život. Drugim riječima, izvještavanje se bazira na tehničkim aspektima samog procesa (koje dokumente treba potpisati, koja poglavlja otvoriti, šta se može i na koji način uraditi), a sam građanin i način na koji će se pod uticajem evropskih integracija njegov život mijenjati u drugom su planu.

U većini / (76%) tekstova tema EU je u glavnom fokusu, ali i ovdje bi bilo pogrešno zaključiti da to znači opredijeljenost medija da detaljno analiziraju evropske integracije. I ovi procenti, zapravo, samo potvrđuju činjenicu da se u fokus stavlja sam tehnički dio procesa pridruživanja, a ne suština integracija i njihov utjecaj na građane.

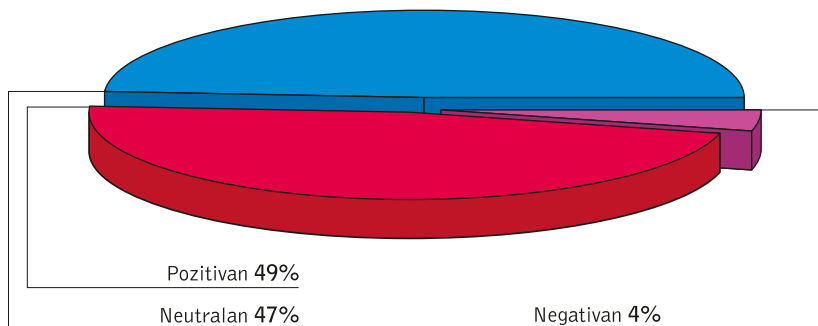
Tema EU je...

Odnos sva tri analizirana medija prema EU je ili pozitivan ili neutralan. Zabilježeno je samo pet slučajeva s negativnim stavom, ali je i u tim primjerima više riječ o stavu autora teksta da su problemi bosanskohercegovačke političke i društvene zajednice toliko nerješivi da ni Evropske integracije ne mogu biti od velike

pomoći. Dakle, nije riječ o negativnom vrijednosnom odnosu prema EU, niti o euroskepticizmu *per se*, već više o skeptičnosti prema uspješnosti reformskih procesa u BiH nužnih za proces pridruživanja.

Vrijednosni odnos prema EU

Ako bismo sumirali kvantitativnu analizu izvještavanja printanih medija o evropskim integracijama i Bosni i Hercegovini, mogli bismo reći da su dokazane dvije razrađujuće hipoteze:

- Izvještavanje o evropskim integracijama je faktografsko i usmjereno uglavnom na administrativne i tehničke aspekte procesa pridruživanja (čemu svjedoče teme članaka i rubrike u kojim su oni objavljeni).
- Pristup printanih medija površan je i reaktivan, odnosno agendu definiraju drugi akteri (poput nadležnih institucija), a ne mediji (čemu svjedoče dominantni žanrovi, ali i teme).

Kvalitativnom analizom članaka uočili smo da nisu zabilježeni primjeri neprofesionalnog izvještavanja u smislu govora mržnje, pretjeranog senzacionalizma ili izostavljanja činjenica u priči – ali je također u samim tekstovima nedostajalo dubine i širine, odnosno kontekstualizacije koja bi građanima pomogla da proces bolje razumiju. Analizirani printani mediji trudili su se izvijestiti o događajima vezanim za procese integracija, ali su suštinski slijedili nametnuti pristup, koji su kreirali uglavnom političari organiziranjem različitih događaja, konferencija za medije i slično. Nakon analize tekstova (posebno intervjuja) nije primijećeno da u analiziranim medijima postoje specijalizirani novinari koji bi političkim akterima postavljali specifična pitanja i pisali analitičke članke koji slijede javni interes. Ipak, nije zabilježeno ni negativno izvještavanje o samom procesu pridruživanja, koje bi kod građana izazvalo euroskepticizam, pa možemo reći da je dokazana i razrađujuća hipoteza koja glasi:

- Diskurs izvještavanja je uglavnom neutralan, ali to ne znači da izvještavanje građanima daje dovoljnu količinu objektivnih i kvalitetnih informacija.

Ono što je u tekstovima nedostajalo nije, dakle, bila količina informacija nego njihov kvalitet.

ONLINE MEDIJI – (NE)PRISUTNOST TEMA O EU

U analizi su obuhvaćena tri bosanskohercegovačka *online* medija:

1. Klix (klix.ba)
2. Bljesak (bljesak.info)
3. Frontal (frontal.ba)

Pri odabiru portala za analizu vodilo se računa da to budu mediji koje čita cjelokupna bosanskohercegovačka populacija. Portal Klix već je godinama najčitaniji portal u Bosni i Hercegovini, dok su ostala dva portala veoma popularna među hrvatskom (bljesak.info) i srpskom populacijom (frontal.ba) u BiH.

Analizirana je rubrika koja tretira odnos Bosne i Hercegovine i Evropske unije, odnosno evropske integracije BiH. Svaki od analiziranih portala ima posebnu rubriku vezanu za integracije. Na Klixu se ona zove EU integracije, na Bljesku BiH–EU, a na Frontalu EU integracije BiH.

U toku perioda obuhvaćenog analizom, na Klixu je u ovoj rubrici objavljen 31 tekst, na Bljesku 12, dok na Frontalu nije objavljen niti jedan tekst u rubrici EU integracije. Dakle, analizirana su 43 teksta iz ovih rubrika.

Napominjemo da portal Frontal ima posebnu rubriku Intervju, u kojoj se objavljuju svi intervjui vezani za različite oblasti, tako da su analizirana i dva intervjua vezana za EU objavljena u ovom periodu, što je u konačnici 45 tekstova.

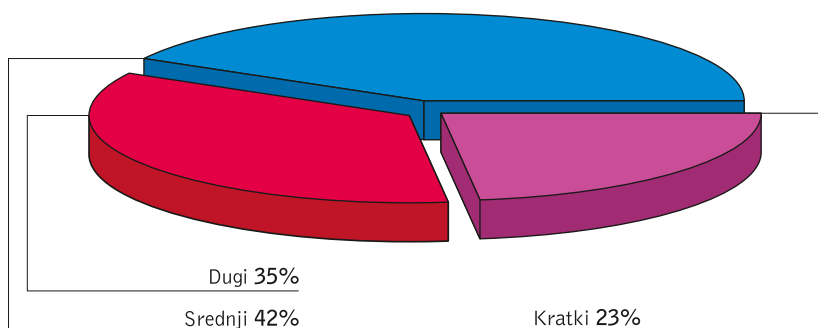
Uzmemo li u obzir da je period januar-februar 2016. godine bio veoma značajan za evropski put Bosne i Hercegovine (članovi Predsjedništva BiH potpisali su zajedničku izjavu o evropskoj opredijeljenosti i neophodnim reformama BiH na putu ka EU, vođene su diskusije o aplikaciji za članstvo o EU, dogodila se predaja aplikacije, date izjave o kredibilitnosti aplikacije), možemo konstatirati da je ukupan broj tekstova izrazito nizak i da sasvim iznenađuje činjenica da je u analiziranoj rubrici na portalu Frontal posljednji tekst objavljen 27. juna 2015. godine.

Portal Klix.ba

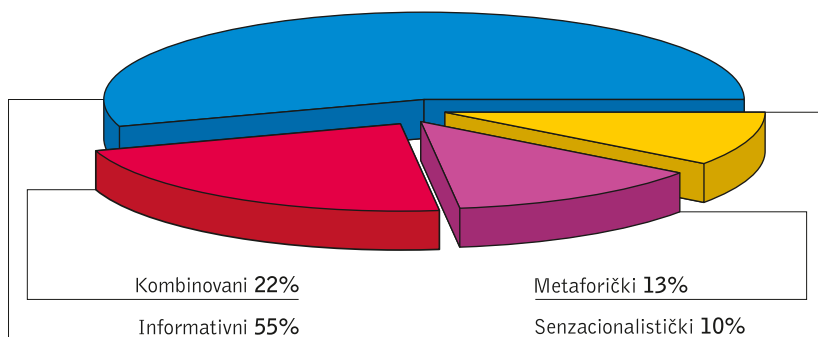
Od ukupno 31 objavljenog sadržaja na Klixu, najviše je članaka, njih 20, zatim pet izvještaja, dvije vijesti, dvije foto-reportaže i po jedan intervju i komentar. Nije objavljena ni jedna video priča, osim što je recipijentima omogućen video prenos predaje aplikacije Bosne i Hercegovine za članstvo u Evropsku uniju.⁴⁸

Najviše je tekstova srednje veličine, a naslovi su u više od 50% analiziranog sadržaja informativni.

Dužina teksta

Vrsta naslova

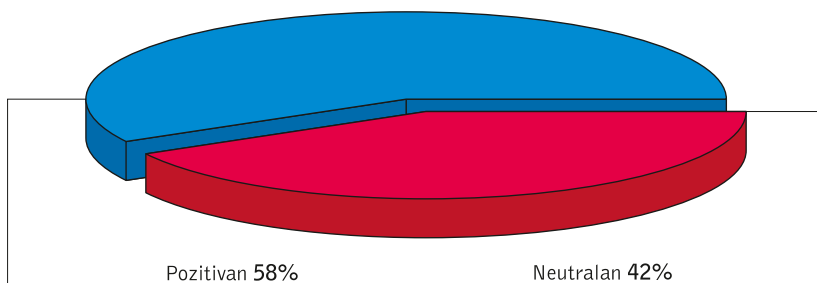
Teme koje se najviše pominju u tekstovima koji se odnose na pristupanje BiH Evropskoj uniji su ekonomija i privreda (u 11 tekstova), rad, socijalna politika i inkluzija (u 9 tekstova), pravosuđe, ljudska prava i slobode (u 5 tekstova), poljoprivreda (u 4 teksta), kriminal i korupcija (u 3 teksta), dok se ratni zločini i eko-

48 Klix.ba: Gledajte uživo: BiH predaje aplikaciju za članstvo u Evropskoj uniji, dostupno na: <http://www.klix.ba/vijesti/eu-integracije/gledajte-uzivo-bih-predaje-aplikaciju-za-clanstvo-u-evropskoj-uniji/160215008>

logija pominju samo jednom. Neke oblasti, kao npr. zdravstvo, humanitarni rad, obrazovanje, uopće se ne navode ni u jednom od analiziranih tekstova. Većina tekstova posvećena je prvoj fazi procesa pristupanja Evropskoj uniji i izjavama aktuelnih političara, a ostale se teme uglavnom usputno spominju.

Ni jedan od sadržaja na portalu Klix nema negativan stav prema Evropskoj uniji. Osamnaest tekstova ima neutralan stav, dok ih je 13 u kojima se o pristupanju Evropskoj uniji govori na veoma pozitivan način, bilo da je prenesena izjava nekog od aktuelnih političara koji smatra neophodnim da BiH ude u EU ili je to redakcijski članak koji u sebi ne sadrži izjave.

Stav

U toku dva mjeseca monitoringa, u ovoj rubrici objavljen je samo jedan intervju, 26. februara 2016. godine, sa direktorom Direkcije za evropske integracije Edinom Dilberovićem.⁴⁹

U značajnom broju tekstova prenesene su izjave sa *press* konferencija ili iz drugih medija, bez dodatnih pojašnjenja, tako da veliki broj tekstova sadrži isključivo protokolarnu izjave zvaničnika.

Prvi tekst, objavljen u januaru, bila je kratka izjava predsjedavajućeg Vijeća ministara Denisa Zvizdića u vezi s aplikacijom za članstvo u EU. Zvizdić je tom prilikom izjavio da je važno dobro pripremiti aplikaciju kako bi ona bila razmatrana i usvojena. "Naglasio je da su trgovinske povlastice jedno, a da je prilagodba Sporazuma za stabilizaciju i pridruživanje drugo, ali da oba procesa mogu imati negativne posljedice na stanje privrede i poljoprivrede u BiH."⁵⁰ Čitateljima iz ove

49 Klix.ba: Dilberović za Klix.ba: Uvjereni smo da ćemo upitnik Evropske komisije dobiti u ovoj godini, dostupan na: <http://www.klix.ba/vijesti/eu-integracije/dilberovic-za-klix-ba-uvjereni-smo-da-cemo-upitnik-evropske-komsije-dobiti-u-ovoj-godini/160226021>

50 Klix.ba: Zvizdić: Bitno je da aplikacija za članstvo u EU bude odmah razmatrana i usvojena, 05.01.2016., dostupno na: <http://www.klix.ba/vijesti/eu-integracije/zvizdic-bitno-je-da-aplikacija-za-clanstvo-u-eu-bude-odmah-razmatrana-i-usvojena/160105118>

izjave mnogo toga ostaje nejasno, prije svega šta sve treba sadržavati aplikacija za članstvo, zatim koji je postupak usvajanja aplikacije, te koje su to negativne posljedice koje se mogu odraziti na stanje privrede i poljoprivrede i zbog čega.

I ostali tekstovi uglavnom donose nove informacije; međutim, čitateljstvu nije ponuđena nikakva dodatna interpretacija. Na primjer, u jednom od tekstova navodi se izjava iz Delegacije Evropske unije u BiH u kojoj je navedeno da je neophodno objaviti rezultate popisa iz 2013. godine, te da je mehanizam koordinacije jedan od glavnih zadataka. U tekstu ni na koji način nije objašnjeno šta predstavlja mehanizam koordinacije – što je, smatramo, potrebno ukratko pojasniti (podsjetiti čitatelje/ke). O rezultatima popisa stanovništva navedeno je sljedeće: "Iz Delegacije EU ističu da Evropska komisija pridaje ključnu važnost popisu stanovništva u BiH, ne samo zbog njegove relevantnosti u procesu evropskih integracija, već kao i ključnom elementu ekonomskog i socijalnog planiranja, što je od posebne hitnosti u kontekstu reformske agende." Iz ovog pasusa čitateljima/kama mnogo toga ostaje nejasno, npr. zašto su rezultati popisa posebno neophodni za reformsku agendu.

Sličnog sadržaja je i izvještaj sa *press* konferencije Predsjedništva Stranke demokratske akcije. Kao naslov izdvojena je izjava člana Predsjedništva BiH i predsjednika SDA Bakira Izetbegovića, u kojoj navodi da aplikaciju za EU treba učiniti kredibilnom bez obzira na termin. Međutim, u tekstu se ne spominje ništa više od rečenice koja je izvučena u naslov. Čitatelji ostaju uskraćeni za informaciju šta znači kredibilna aplikacija, odnosno koje je radnje potrebno obaviti da bi aplikacija bila kredibilna. Inače, najveći dio izvještaja fokusiran je na aktuelne probleme u bh. društvu i na stavove SDA o tim pitanjima.⁵¹

U sadržajima je vidljiv nedostatak stručnih analiza i komentara, a jedini sadržaj koji se može podvesti pod komentar jesu izjave bh. analitičara Zekerijaha Smajića i Adnana Huskića, koji su dobili prostor da daju svoje stručne komentare o odluci Predsjedništva BiH o podnošenju aplikacije 15. februara 2016. godine. Obojica komentatora izjavili su da je za podnošenje aplikacije prerano.⁵²

51 Klix.ba: Izetbegović: Aplikaciju za EU treba učiniti kredibilnom bez obzira na termin, 18.01.2016., dostupno na: <http://www.klix.ba/vijesti/eu-integracije/izetbegovic-aplikaciju-za-eu-treba-uciniti-kredibilnom-bez-obzira-na-termin/160118141>

52 Klix.ba: EU u klin, bh. vlasti u ploču: Jasno poručeno da je prerano za podnošenje aplikacije za članstvo, 01.02.2016., dostupno na: <http://www.klix.ba/vijesti/eu-integracije/eu-u-klin-bh-vlasti-u-plocu-jasno-poruceno-da-je-prerano-za-podnosenje-aplikacije-za-clanstvo/160130068>

Na dan predavanja aplikacije za članstvo, na Klixu je objavljeno devet tekstova. Dan prije predaje Klix je objavio foto-reportažu u kojoj je u 13 fotografija predstavljen dosadašnji bosanskohercegovački put ka Evropskoj uniji. Izabrani su neki od najbitnijih datuma i ispod svake slike dat je kratak opis.⁵³ U opisu je dat samo naziv događaja (plenarna sjednica ministara vanjskih poslova zemalja članica Centralnoevropske inicijative, prva plenarna runda pregovora o SSP, potpisivanje SSP itd.); međutim, ni o jednom od tih događaja nije kazano ništa više, što bi bilo izrazito poželjno uzme li se u obzir da je bosanskohercegovački evropski put započeo 1997. godine pa je potrebno podsjetiti publiku na ključne događaje.

U vezi sa samim podnošenjem aplikacije za članstvo pojavljuje se niz tekstova koji su bazirani uglavnom na izjavama političkih zvaničnika, tako da recipijentima mnogo šta ostaje nejasno ili je tek djelimično jasno. Također, u objavljenim tekstovima ističe se ili da je predaja aplikacije "historijski dan za BiH" ili da je došla preuranjeno i da su male šanse da će uopće biti prihvaćena.

U prvom tekstu objavljenom nakon predaje aplikacije navedene su izjave predsjedavajućeg Predsjedništva BiH Dragana Čovića, ministra vanjskih poslova Holandije Berta Koendersa i evropske komesarke za vanjsku politiku Federice Mogherini. Tekst je baziran isključivo na izjavama.⁵⁴

Članak koji je djelimično objasnio šta je aplikacija objavljen je nedugo nakon izjava Čovića, Mogherinijeve i Koendersa. Čitateljima je navedeno da aplikacija mora biti kredibilna kako bi uopće bila prihvaćena, te da su pred BiH stavljena dva ključna uvjeta: usvajanje mehanizma koordinacije i prilagodba Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju. Mehanizam je već usvojen; no, kako je navedeno, ne zna se do kada će biti funkcionalan. U članku je pojašnjeno i šta čeka Bosnu i Hercegovinu ukoliko aplikacija bude usvojena, te su dati primjeri nekih od zemalja na njihov putu ka EU. Tekst je djelimično obradio ključna pitanja.⁵⁵

53 Od Alije Izetbegovića do Dragana Čovića: Pogledajte evropski put u 13 fotografija, 14.02.2016., dostupno na: <http://www.klix.ba/vijesti/eu-integracije/od-alije-izetbegovica-do-dragana-covica-pogledajte-evropski-put-bih-u-13-fotografija/160214017#7>

54 Klix.ba: BiH predala aplikaciju za članstvo u EU: još jedan korak na dugom putu, 15.02.2016.

55 Klix.ba: Šta nakon predaje aplikacije: Značajan događaj, ali nema mjesta euforiji, 15.02., dostupan na: <http://www.klix.ba/vijesti/eu-integracije/sta-nakon-predaje-aplikacije-znacajan-dogadjaj-ali-nema-mjesta-euforiji/160215025>

Izdvajamo još tri teksta koji su značajni, jer je u prvom navedeno da je predaja aplikacije neozbiljna politička igra koja ima za cilj skretanje pažnje javnosti sa problema s kojima se BiH suočava, dok se u drugom i trećem predaja aplikacije tretira kao "historijski dan" koji premijer čestita građanima BiH.

Prvi⁵⁶ tekst prenosi izjave iz Inicijative za monitoring evropskih integracija BiH, drugi⁵⁷ je izjava zastupnice u Evropskom parlamentu Tanje Fajon, koja ističe da je predaja aplikacije važan dan za BiH, što su novinari okarakterizirali kao "historijski dan", dok je treći⁵⁸ čestitka premijera FBiH Fadila Novalića građanima BiH.

Na osnovu ovako objavljenih tekstova, građanima se sigurno nameću brojne dileme: da li je aplikacija kredibilna ili nije? Šta sadrži aplikacija? Da li je predaja preuranjena? Šta BiH može očekivati? i druga slična pitanja.

Takoder, ostaje dilema je li ovaj datum zaista značajan za BiH i može li se očekivati početak pregovora, ili je to – kao što je navedeno – samo dobro izrežirana politička predstava, za šta je bilo neophodno objaviti nekoliko stručnih analiza i intervjua sa kompetentnim sagovornicima.

Portal Bljesak.info

Na Bljesku je objavljeno ukupno dvanaest tekstova u rubrici BiH-EU.

Svi sadržaji su samo tekstualni; nije objavljena ni jedna video priča. Najviše objavljenih tekstova su članci: sedam članaka, jedna vijest, jedan izvještaj i tri intervjua. Dva intervjua prenesena su sa stranice cbgi.ba.⁵⁹

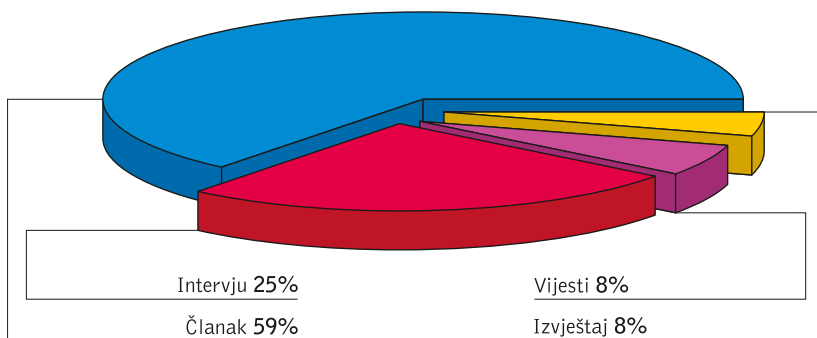
56 Klix.ba: Predaja aplikacije skretanje pažnje sa problema sa kojim se suočava BiH, 15.02.2016., dostupan na: <http://www.klix.ba/vijesti/eu-integracije/predaja-aplikacije-skretanje-paznje-sa-problema-sa-kojim-se-suocava-bih/160215039>

57 Klix.ba: Tanja Fajon: Danas je historijski dan za BiH, 15.02.2016., dostupan na: <http://www.klix.ba/vijesti/eu-integracije/tanja-fajon-danas-je-historijski-dan-za-bih/160215108>

58 Klix.ba: Novalić čestitao građanima BiH aplikaciju za članstvo, 15.02.2016., dostupan na: <http://www.klix.ba/vijesti/eu-integracije/novalic-cestitao-gradjanima-bih-aplikaciju-za-clanstvo-u-eu/160215122>

59 Kakvo je navedeno na web stranici cbgi.ba, riječ je o projektu "Izgradnja kapaciteta institucija vlasti pri angažiranju u političkom dijalogu sa predstavnicima civilnog društva u Bosni i Hercegovini". Cilj projekta je razvoj kapaciteta institucija vlasti u Bosni i Hercegovini i osposobljavanje državnih službenika da se aktivno i učinkovito uključe u politički dijalog sa predstavnicima civilnog društva u BiH. Naglašeno je da EU pridaje veliku važnost doprinosu civilnog društva u procesu evropskih integracija.

Žanrovi

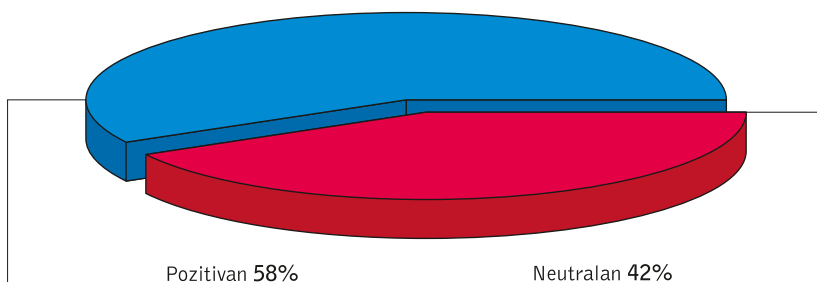
Kada je u pitanju dužina tekstova, polovina tekstova je dugačka, srednje dužine su četiri teksta i dva su kratka.

Šest je informativnih naslova, pet kombiniranih i jedan je metaforički. Ni jedan naslov nije senzacionalistički.

Teme koje se spominju u tekstovima su: ekonomija i privreda u pet tekstova; pravosuđe, ljudska prava i slobode u tri teksta; poljoprivreda u dva teksta; i rad, socijalna politika i inkluzija u jednom tekstu. Teme kao što su kriminal i korupcija, zdravstvo, ekologija, humanitarni rad, ratni zločini itd. ne spominju se.

Sedam tekstova ima pozitivan stav prema Evropskoj uniji, dok je u pet tekstova stav neutralan.

Stav

Prvi tekst objavljen na Bljesku u periodu koji je obuhvatila analiza isti je kao i na portalu Klix: izjava predsjedavajućeg Vijeća ministara Denisa Zvizdića o pripremi aplikacije za članstvo u Evropskoj uniji. Tekst je baziran samo na Zvizdićevim

izjavama i nema nikakvih dodatnih pojašnjenja.⁶⁰ Osim ovog teksta, u mjesecu januaru objavljeno je još pet tekstova. Dva se odnose na pripremu aplikacije za članstvo u EU. Prvi tekst je najava radnog sastanka u Briselu kojem će prisustvovati diplomati iz skoro svih zemalja EU i diplomati koji prate regiju Zapadnog Balkana. Tekst je baziran na navodima *Dnevnog avaza* i agencije Fena, te na izjavi iz Ureda za odnose sa javnošću Ministarstva vanjskih poslova Bosne i Hercegovine. Najavljeno je da će na sastanku biti prezentirani rezultati koje je BiH ostvarila na putu ka EU.⁶¹

Drugi tekst je izvještaj sa održanog sastanka; u njemu je naglašeno da su aktuelni događaji iz Bosne i Hercegovine predstavljeni pred 21 članicom Evropske unije. Izvještaj je baziran na kratkim izjavama prisutnih na sastanku.⁶²

Najava predaje aplikacije također je okarakterizirana kao povijesni dan za Bosnu i Hercegovinu, te je navedeno ko će predati aplikaciju, ko će prisustvovati predaji i šta čeka BiH nakon predaje aplikacije. Proces koji slijedi nakon predaje samo je ukratko objašnjen, tako da su čitatelji dobili osnovne informacije, ali ne i dodatna objašnjenja.⁶³

Istog dana objavljena je i izjava Dragana Čovića⁶⁴ o tome kako Bosnu i Hercegovinu čeka mukotrpan rad, kako je potrebno ispuniti i ostale obaveze i kako se BiH opredijelila za evropski put. Ni u ovom tekstu čitateljima i čitateljicama nisu ponuđene dodatne informacije: šta aplikacija mora da sadrži, da li je kredibilna i šta tačno treba ispuniti kada je riječ o preostalim obavezama.

Tekst je objavljen 23. januara, a do predaje aplikacije, koja je uslijedila više od tri sedmice kasnije, nije objavljen niti jedan tekst.

60 Bljesak.ba: Aplikacija se treba pripremiti tako da se odmah razmotri i usvoji, 05.01.2016., dostupno na: <http://bljesak.info/rubrika/vijesti/clanak/aplikacija-se-treba-pripremiti-tako-da-se-odmah-razmotri-i-usvoji/144141>

61 Bljesak.info: Bh.diplomati lobiraju za prijem aplikacije, 12.01.2016., dostupno na: <http://bljesak.info/rubrika/vijesti/clanak/bh-diplomati-lobiraju-za-prijem-aplikacije/144758>

62 Bljesak.info: Aktuelni događaji u BiH predstavljeni pred 21 članicom EU, 13.01.2016., dostupno na: <http://bljesak.info/rubrika/vijesti/clanak/aktuelni-dogadaji-u-bih-predstavljeni-pred-21-clanicom-eu/144972>

63 Bljesak.info: BiH 15.veljače predaje zahtjev za članstvo u EU, 23.01.2016., dostupan na: <http://bljesak.info/rubrika/vijesti/clanak/bih-15-veljace-predaje-zah-tjev-za-clanstvo-u-eu/145897>

64 Bljesak.info: Čović o datumu aplikacije: Povijesni trenutak koji donosi mukotrpan rad, 23.01.2016., dostupno na: <http://bljesak.info/rubrika/vijesti/clanak/covic-o-datumu-aplikacije-povijesni-trenutak-koji-donosi-mukotrpan-rad/145912>

U januaru je prenesen i jedan intervju sa stranice cbgi.ba koji se odnosi isključivo na ovaj projekat.

Na dan predaje aplikacije nije objavljen ni jedan tekst.

Dva dana kasnije preneseni su kraći dijelovi iz intervjuja koje je predsjednik SDP-a Nermin Nikšić dao za dnevni list *Oslobođenje*, gdje je o predaji aplikacije izjavio kako je potez aktuelnih vlasti poigravanje sa interesima države.⁶⁵

Na osnovu objavljenih sadržaja na ovom portalu evidentno je sljedeće:

1. Nema niti jedne ozbiljne analize, iako je naglašeno da je sama predaja aplikacije povijesni trenutak za Bosnu i Hercegovinu.
2. Na dan predaje aplikacije u ovoj rubrici nije objavljena čak ni vijest.
3. Nema niti jednog ekspertskog komentara na temu pridruživanja BiH Evropskoj uniji.
4. Čitateljima i čitateljicama je iz svega objavljenog samo djelimično jasno šta uopće znači aplikacija za članstvo u EU
5. Preostale obaveze, prioriteti i uvjeti koje je potrebno ispuniti nisu ni na koji način pojašnjeni recipijentima.

Portal Frontal.ba

Frontal u svojoj rubrici EU integracije BiH nije objavio ni jedan tekst.

S obzirom da se u rubrici Intervju objavljuju intervjui koji su vezani za sva područja, analizirali smo posebno i ovu rubriku. U periodu januar-februar 2016. godine objavljena su dva intervjuja koja imaju veze sa temom naše analize.

Prvi intervju⁶⁶ bio je iz *Nezavisnih novina* prenesen intervju sa Haroldom Vilimskim, potpredsjednikom Poslaničke grupe Evropa nacija i sloboda u Evropskom parlamentu i generalnim sekretarom Slobodarske partije Austrije. Vilimski je bio prisutan na obilježavanju Dana Republike Srpske i u intervjuu je naglasio da podržava Republiku Srpsku i njenu želju za većom autonomijom, kao i referendum u RS.

65 Bljesak.info: Nermin Nikšić: Članstvo u EU nećemo dobiti ovakvi kako smo sada, 17.02.2016., dostupno na: <http://bljesak.info/rubrika/vijesti/clanak/nermin-niksic-clanstvo-u-eu-necemo-dobiti-ovakvi-kakvi-smo-sada/148514>

66 Frontal.ba: Harald Vilimski: Za budućnost Srpske je dobro da jača, 11.01.2016., dostupno na: <http://www.frontal.ba/novost/81940/harald-vilimski-za-buducnost-srpske-je-dobro-da-jaca>

Sam naslov intervjuja je senzacionalistički, a postavljena pitanja usmjerena su na kritiku politike Evropske unije.

Drugi intervju,⁶⁷ također prenesen iz *Nezavisnih novina*, bio je intervju sa neka-
dašnjim visokim predstavnikom za BiH Miroslavom Lajčakom. Struktura pitanja
slična je onoj u prvom intervjuu i na prikriven način usmjerena na kritiku politike
Evropske unije.

Sama činjenica da nije objavljen niti jedan tekst u periodu obuhvaćenom anali-
zom ukazuje na to da se temi evropskih integracija na ovom portalu ne posvećuje
nikakva pažnja, što je, pretpostavljamo, svjesna urednička odluka.

67 Frontal.ba: Lajčak; Političari u BiH treba da urade ono što očekuje Evropa, 25.01.2016.,
dostupno na: <http://www.frontal.ba/novost/82124/-lajcak-politicari-u-bih-treba-da-urade-ono-sto-ocekuje-evropa>

KOMPARATIVNA ANALIZA MEDIJSKOG IZVJEŠTAVANJA O EVROPSKIM INTEGRACIJAMA 2012-2016. GODINA

PRINTANI MEDIJI

Istraživanje koje je rađeno 2012. godine u okviru Regional Research Promotion Programa i u saradnji sa kolegicama i kolegama iz Srbije, Crne Gore i Makedonije⁶⁸, ukazalo je na neke aspekte medijskog izvještavanja i generalni diskurs u vezi s idejom Evrope. Na ovom mjestu čini se opravdanim da longitudinalnom komparativnom analizom razmotrimo je li se nakon četiri godine dogodila ikakva promjena medijskih narativa u vezi sa integracijom Bosne i Hercegovine u Evropsku uniju.

U istraživanju iz 2012. godine uzorkom su bile obuhvaćene tri bosanskohercegovačke dnevne novine:

1. *Oslobođenje*, najstarije dnevne novine u BiH
2. *Dnevni list*, najčitanije dnevne novine u Hercegovini
3. *Nezavisne novine*, najčitanije dnevne novine u Republici Srpskoj

Istraživanje iz 2016. godine obuhvatilo je:

1. *Dnevni avaz*
2. *Dnevni list*
3. *Nezavisne novine*.

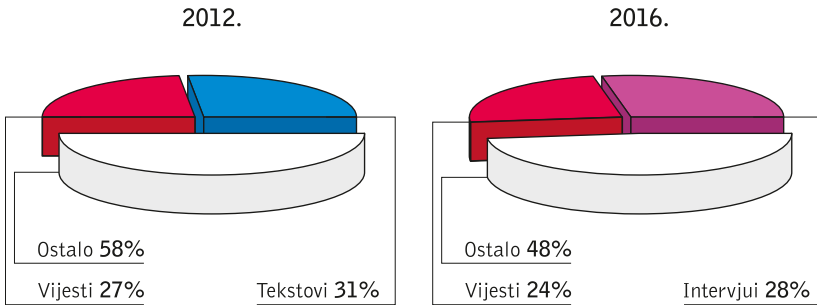
U oba slučaja vodilo se računa da to budu dnevni listovi koje čita cjelokupna bosanskohercegovačka populacija, odnosno oba entiteta u BiH. U prvoj analizi kao dnevni list koji je popularan među Bošnjacima izabrano je sarajevsko *Oslobođenje*, dok je u drugoj analizi izabran najtiražniji bh. list *Dnevni avaz*, čije čitateljstvo čine uglavnom Bošnjaci.

Tokom analiziranog perioda 2012. godine u tri izabrana dnevna lista objavljeno je ukupno 86 članaka, dok su 2016. godine objavljena 134 teksta. Razlog za znatno veći broj tekstova u 2016. godini je što je period obuhvaćen analizom bio duži nego prije četiri godine, kao i to što se u januaru i februaru desilo nekoliko događaja veoma bitnih za evropski put Bosne i Hercegovine.

68 <http://odsek.medijskestudije.org/wp-content/uploads/2011/03/Europe-Here-and-There.pdf>

U 2012. godini najveći dio tekstova objavljen je u formi izvještaja (31% tekstova), dok je u 2016. godini, kada je riječ o žanru, najviše objavljenih intervjua (28%). Postotak objavljenih vijesti skoro je identičan: u 2012. godini, od ukupnog sadržaja 27% su činile vijesti, dok je u 2016. godini taj procenat neznatno manji: vijesti čine 24% ukupnog sadržaja.

Procenat vijesti - komparativno

Da se temama vezanim za Evropsku uniju ne pridaje posebna pažnja, ukazuje i to da je u istraživanju iz 2012. godine svega pet tema bilo na naslovnoj stranici, a situacija se nije promijenila ni nakon četiri godine – samo deset naslova koji se odnose na evropske integracije i EU objavljeno je na naslovnoj stranici, i to sve u *Dnevnom avazu*.

U oba istraživanja uočavamo sljedeće:

1. Temi EU i evropeizacije ne pristupa se ozbiljno, što se ogleda u manjku stručnih komentara i analiza. Dominantne teme su aktuelni događaji, protokolarne vijesti i izjave političkih zvaničnika, a veoma je malo tema koje su inicirali mediji, tj. novinari i novinarka. Teme koje su bitne građanima Bosne i Hercegovine (kao npr. ekologija, zdravstvo, poljoprivreda, obrazovanje, kultura) skoro nikako nisu zastupljene.
2. Veoma je nizak procenat komentara, kolumni i analiza koji su neophodni da bi se čitateljstvu pojasnili procesi pristupanja EU. Umjesto toga zastupljene su kratke vijesti, najave događaja, sastanaka i susreta iz kojih građani ne mogu dobiti precizne informacije o fazi u kojoj se trenutno BiH nalazi na putu ka EU.
3. U oba istraživanja dominantan je neutralni stav novinara.
4. Iako teme koje su vezane za EU nisu posebno naglašene, što se ogleda u nedostatku naslova objavljenih na naslovnim stranicama, ipak konstatiram da broj objavljenih tekstova nije mali; međutim, problem je što se ovoj temi pristupa uglavnom prigodničarski, tj. ako je u pitanju neki aktuelni događaj.

5. Količina informacija u tekstovima je na zadovoljavajućem nivou; međutim, potrebno je dodatno analizirati ove teme kako bi građani mogli u potpunosti razumjeti proces pridruživanja Bosne i Hercegovine Evropskoj uniji. To znači da novinari i novinarka moraju češće podsjećati građane na bitne događaje i dodatno ih pojašnjavati.
6. Iako se dužina objavljenih tekstova iz 2012. i 2016. godine bitno razlikuje – u 2012. godini bilo je čak 44% tekstova koji su se sastojali od svega nekoliko rečenica, a u 2016. godini ih je 14% – primjećujemo da bez obzira na dužinu teksta informacije nisu obrađene na zadovoljavajući način.

ONLINE MEDIJI

Istraživanje iz 2012. godine obuhvatilo je dva *web* portala:

1. Portal najčitanijeg bosanskohercegovačkog lista *Dnevni avaz*, i
2. Portal u to vrijeme najčitanijeg sedmičnog magazina iz BiH *Slobodna Bosna*.

U istraživanju iz 2016. godine analizirani su:

1. Klix.ba
2. Bljesak.info
3. Frontal.ba

Iako su u ova dva istraživanja analizirani potpuno različiti portali, možemo konstatirati da teme vezane za proces pridruživanja BiH Evropskoj uniji nisu bile posebno aktuelne ni na portalima koji su analizirani 2012. godine kao ni na portalima koji su obuhvaćeni analizom 2016. godine.

Bez obzira na mogućnosti koje imaju *online* mediji, tekstovi u oba istraživanja nisu opremljeni multimedijalnim sadržajima već su isključivo tekstualni.

Također, značajan dio objavljenih sadržaja u oba slučaja je prenesen iz drugih medija ili agencija.

Kao portal koji se najviše bavi temama evropske integracije izdajavamo najčitaniji bosanskohercegovački portal Klix; međutim, sadržaji objavljeni i na ovom portalu uglavnom su vezani za aktuelne događaje. Ipak, potrebno je naglasiti da se na portalu Klix može naći najviše informacija o ovim temama, ali – kao i na svim drugim portalima – uočljiv je nedostatak komentara, analiza i intervjua s kompetentnim sagovornicima.

U oba istraživanja dominantne teme su bile aktuelnosti vezane za proces pridruživanja EU, protokolarni sastanci, razgovori i stavovi bosanskohercegovačkih i stranih zvaničnika.

U istraživanju iz 2016. godine posebno naglašavamo da na portalu Bljesak nije objavljen niti jedan članak 15. februara 2016. godine, iako je ovaj portal naglasio da se radi o povijesnom danu za BiH, dok je na portalu Klix toga dana objavljeno devet tekstova.

Portal Frontal, iako ima posebnu rubriku o EU integracijama, nije objavio ni jedan tekst u periodu januar-februar 2016. godine. Posljednji tekst koji je objavljen na ovom portalu je iz juna 2016. godine.

Na svim portalima nedostaje stručnih analiza, komentara i intervjua.

Kao zaključak komparativne analize *online* medija, možemo reći da je potrebno detaljnije informirati građane o procesu pridruživanja BiH Evropskoj uniji, a osim izjava zvaničnika i navođenja u kojoj je fazi procesa BiH, valjalo bi detaljnije objasniti šta je sve potrebno ispuniti u pojedinim fazama procesa. Dakle, trebalo bi da portali podsjećaju čitatelje na faze koje su završene – ali ne samo da ih nabroje već i da ih detaljnije pojasne, kao što bi trebalo tekstove bazirati na dodatnim pojašnjenjima a ne isključivo na izjavama zvaničnika.

ZAKLJUČNA RAZMATRANJA I PREPORUKE ZA KLJUČNE AKTERE

Glavni cilj ovog istraživanja bio je utvrditi koliko građani Bosne i Hercegovine iz printanih i *online* medija mogu dobiti konkretnih, kvalitetnih i razumljivih informacija koje će im omogućiti da proces pridruživanja Bosne i Hercegovine Evropskoj uniji razumiju kao proces koji će u budućnosti mijenjati njihov život nabolje. Zanimalo nas je kako i koliko kvalitetno printani i *online* mediji izvještavaju građane Bosne i Hercegovine o EU i procesima pridruživanja, te koliko se to izvještavanje može smatrati ostvarenjem javnog interesa, koji podrazumijeva pravo građana na objektivne, fer, izbalansirane i tačne informacije o ovom pitanju.

Istraživanje diskursa bosanskohercegovačkih medija u vezi sa evropskim temama i evropskim integracijama ukazalo je na nekoliko značajnih trendova:

- Teme o Evropskoj uniji nisu u centralnom fokusu printanih i *online* medija u Bosni i Hercegovini. Iako EU jeste u centralnom fokusu članaka koji se objavljuju o integracijskim procesima, takvih članaka još uvijek nema dovoljno, a ni njihov sadržaj u kvalitativnom smislu nije takav da bismo mogli reći kako oni građanima skreću pažnju na ključne fenomene i aspekte pridruživanja BiH Evropskoj uniji. U printanim medijima te teme nisu na naslovnim stranicama toliko često da bismo mogli ustvrditi da su u fokusu, a *online* mediji, iako imaju rubrike vezane za EU, ne koriste te rubrike za objavljivanje ozbiljnih istraživačkih priča o evropskim temama.
- Bosanskohercegovački mediji evropskim temama pristupaju prigodničarski (u slučaju protokolarnih posjeta zvaničnika EU ili nekim drugim povodom), birokratskim jezikom prenoseći dominantne narative političara i državnih zvaničnika. Drugim riječima, izostaju analitički, istraživački, višedimenzionalni tekstovi i priče koji bi građanima objasnili šta za njih konkretno znači ulazak BiH u Evropsku uniju i kako će se promjene koje će se neminovno desiti tokom procesa pridruživanja odraziti na njihov život. Uglavnom se govori o samom procesu, a ne o njegovim posljedicama.
- Medijsko izvještavanje o evropskim integracijama faktografsko je i usmjereno uglavnom na administrativne i tehničke aspekte procesa pridruživanja, a ni ti administrativni i tehnički aspekti nisu detaljno objašnjeni i razrađeni za čitatelje, pa ostaje nejasno koliko dug i kompleksan proces može biti, koliko će koštati, šta će on donijeti građanima i sl.
- Pristup printanih i *online* medija uglavnom je reaktivan, odnosno agendu im definiraju drugi akteri (poput nadležnih institucija), a ne mediji. Upravo iz tog razloga o temama EU i integracija izvještava se prigodničarski, onda

kada su mediji pozvani na neki događaj ili kada se obilježavaju neki značajni datumi. A reaktivno prigodničarsko izvještavanje ne može građanima dati dublje i korisnije informacije.

- Diskurs izvještavanja je uglavnom neutralan, ali to ne znači da izvještavanje građanima pruža dovoljnu količinu objektivnih i kvalitetnih informacija. Drugim riječima, novinari koji izvještavaju o temama vezanim za EU zauzimaju neutralan stav, što znači da printani i *online* mediji ne doprinose euroskepticizmu senzacionalističkim pisanjem – ali i ne objašnjavaju građanima koristi od procesa pridruživanja. Neutralnost je više posljedica površnog pristupa nego uredničke odluke i stava.
- U odnosu na izvještavanje prije četiri godine, ne bilježi se značajan pomak u smislu podizanja profesionalnih standarda u ispunjavanju ključnih medijskih funkcija.

Općenito, možemo reći da bosanskohercegovački printani i *online* mediji, kada je riječ o izvještavanju o temama vezanim za Evropu i Evropsku uniju, ispunjavaju tek informativnu, ali ne i orijentacijsku i edukacijsku funkciju medija, čemu svjedoče dominantni žanrovi, ali i subjekti i objekti u vijestima. Ne čudi, stoga, da bosanskohercegovačka javnost ima stav da pridruženje EU ovisi o volji aktera iz EU i o dogovoru političkih lidera jer joj se upravo ti akteri nameću kao dominantni u događajima i procesima vezanim za Evropsku uniju. Izostaje konsultiranje eksperata, nevladinih organizacija i samih građana, kao i šira perspektiva EU koja bi izlazila iz okvira dnevnopolitičkih događaja (teme vezane za kulturu, život u EU i sl.).

Prema dostupnim istraživanjima, građani smatraju da su smanjenje tenzija, mir i stabilnost glavni prioriteti, te da bi trebalo da Evropska unija donese Bosni i Hercegovini poboljšanje uvjeta života, ali da to očigledno nije u interesu trenutnih političkih elita. Iz svih istraživanja javnog mnijenja do sada vidljivo je kako su građani općenito razočarani u političku i ekonomsku situaciju u zemlji i u nespremnost i nesposobnost političara da riješe nagomilane probleme i povedu BiH u smjeru integracije u EU. Ipak, javnost BiH još nije krenula u smjeru euroskepticizma, te je stoga uticaj medija u ovom kontekstu izuzetno važan i bit će sve važniji u budućnosti.

PREPORUKE ZA MEDIJE – KAKO IZVJEŠTAVATI O EU

Ono na čemu bosanskohercegovački mediji treba da porade ubuduće jeste analitički pristup procesima evropskih integracija, te podržavanje i podsticanje šire javne debate između državnih organa, nevladinih organizacija, akademske zajednice i građana. Sistematičniji pristup evropskim temama, kao i proširenje raspona tema za analizu te subjekata i objekata u medijskim izvještajima, nešto je na čemu bosanskohercegovački mediji ubuduće moraju insistirati. Činjenica je da bosanskohercegovački mediji tek slijede agendu političkih subjekata koji u medijima govore birokratskim jezikom, odvojenim od građana i njihove svakodnevice, odnosno odvojenim od stvarnosti, tako da bi mediji taj politički, birokratski govor trebali građanima "prevoditi" u razumljive kategorije, ispunjavajući svoju orijentacijsku funkciju. To se u većini štampanih, ali ni *online* medija zasad ne događa. Istovremeno, politička i ekonomska kriza u Bosni i Hercegovini, ali i u EU, nesumnjivo utiče na način na koji građani razumijevaju teme vezane za EU, kao i na njihov odnos prema tim temama. Realna i otvorenija debata o prednostima i nedostacima evropskih integracija u izvještajima medija, fokusirana na glas samih građana, NVO aktivista i eksperata, pomogla bi građanima da bolje razumiju evropske teme i otvorena pitanja. Korištenje *online* medija u ovu svrhu moglo bi biti od izuzetne koristi.

Konkretno, printani i *online* mediji ubuduće bi mogli (i trebali):

- Proširiti opseg svog izvještavanja o EU, odnosno više i detaljnije izvještavati o temama vezanim za proces pridruživanja Bosne i Hercegovine Evropskoj uniji.
- Proširiti opseg tema kojima se bave, odnosno općenito raditi tematsko izvještavanje o ovim pitanjima, a ne tek dnevno pokrivanje događaja. Evropske integracije imat će značajnog uticaja na reformu raznih segmenata bh. društva (ekonomija, zdravstvo, obrazovanje, zaštita životne sredine itd.) i u tom smislu mediji imaju na raspolaganju značajan broj tema kojima se mogu i trebaju okrenuti kako bi građanima objasnili procese integracija na konkretniji način.
- Manje se baviti protokolarnim informacijama i manje zasnivati svoje izvještavanje na agencijskim vijestima, a više na vlastitim istraživanjima.
- Konsultirati veći broj stručnjaka iz različitih oblasti kako bi građanima dali više pojašnjenja i analiza, odnosno kako bi ispunili svoju edukacijsku i orijentacijsku funkciju. Kolumne eksperata, ali koje bi govorile razumljivim jezikom i konkretnim primjerima, mogle bi biti korak naprijed i dodatna vrijednost medijskom izvještavanju o temama vezanim za EU.

- Davati više prostora običnim ljudima koji imaju uspješne priče za podijeliti (na primjer, izvoznici u EU, mladi koji su sudjelovali u obrazovnim razmjenama i sl.). Ovakve priče pomogle bi da građani bolje razumiju kako se evropski standardi i procesi odražavaju na obične ljude.
- Ispitivati stav javnosti/građana o različitim aspektima integracijskih procesa, ali i istraživati koliko građani o tim procesima uopće znaju. To istraživanje *feedbacka* javnosti pomoglo bi i samim medijima da definiraju teme o kojima treba više izvještavati, a drugim akterima integracijskih procesa pomoglo bi da definiraju vlastite komunikacijske strategije prema građanima.
- Educirati novinare specijalizirane za evropske teme kako bi podigli kvalitet svoga izvještavanja o eurointegracijskim procesima. To podrazumijeva slanje novinara na različite treninge i podršku njihovom profesionalnom razvoju, ali i usmjeravanje određenih novinara da izvještavaju o ovim temama kako bi se u njima profilirali. To iziskuje određeno investiranje u smislu finansijske i druge podrške profesionalnom usavršavanju novinara, ali je u svakom slučaju vrijedna investicija za medije.
- Podržavati istraživačke i analitičke tekstove na način da se novinarima ustupe vrijeme i određeni resursi da napišu ozbiljnije tematske priče o EU.

Općenito, medijski diskurs prema eurointegracijskim temama u budućnosti trebalo bi da bude aktivniji, ozbiljniji i korisniji za građane.

PREPORUKE ZA OSTALE AKTERE – KAKO SARADIVATI S MEDIJIMA

Pored samih medija i drugi akteri kako vladine institucije tako i nevladin sektor, ali i međunarodni akteri značajno određuju javni diskurs u vezi s evropskim temama. Stoga se čini važnim dati i neke preporuke za te druge, izvanmedijske aktere, koji s medijima moraju saradivati u cilju i interesu informiranja građana o integracijskim procesima. Ovi akteri bi u svakom slučaju trebali:

- Razvijati čvršću saradnju s medijima, odnosno raditi više na ostvarenju kontinuiranih profesionalnih kontakata i saradnje s medijima kako bi pomoću njih detaljnije izvještavali građane o svom radu.
- Ustupati medijima podatke i informacije (statistike, analize, izvještaje), ali i imenovati osobe za kontakt koje bi mogle tumačiti te podatke građanima i kontekstualizirati ih na način da građanima omoguće bolje razumijevanje.
- Fokusirati se više na suštinu a manje na formu samog procesa pridruživanja, odnosno u svojim kontaktima s medijima više se usmjeriti na ishode i rezultate procesa a manje na tehničke i administrativne aspekte.
- Podržavati novinare u njihovom profesionalnom razvoju i učenju o euro-integracijskim temama na način da im obezbijede treninge, saradnju s inozemnim medijima koji već imaju bogatija iskustva u ovom polju itd.
- Podržavati medije da objavljuju analitičke i istraživačke priče tako što će im učiniti dostupnim materijale i sugovornike, ali i biti svojevrsni partneri i sukreatori takvih medijskih sadržaja.
- Razmišljati na takav način da u prvi plan stavljaju građane, odnosno da saraduju s medijima na način koji će biti od koristi najprije građanima ove zemlje.

Proces evropskih integracija u Bosni i Hercegovini neizbježan je; bit će potrebni kontinuirani i ozbiljni naponi najrazličitijih aktera na njegovoj implementaciji. Mediji su iznimno značajni akteri u tom procesu, pošto o načinu na koji oni kreiraju svoju agendu, o percepciji i javnom diskursu u vezi s temama evropskih integracija značajno ovisi stepen podrške građana i njihovo razumijevanje cijelog procesa. Iz tog razloga i medijski i izvanmedijski akteri moraju u budućnosti uložiti značajnije napore da građanima osiguraju kvalitetnije informacije kad su u pitanju EU i integracije u EU.

IZVORI/LITERATURA

- Car, V., Turčilo L. i Matović M. (2015). *Medijska pismenost – preduvjet za odgovornije medije*. Sarajevo: Fakultet političkih nauka
- Hadžović, D. (2009). *Ured visokog predstavnika i reforma sigurnosnog sektora u Bosni i Hercegovini*. Sarajevo: Centar za sigurnosne studije – BiH, dostupno na: http://css.ba/wp-content/uploads/2011/06/images_docs_amm.pdf
- Ibrahimagić, O. (2003). *Bosanska državnost i nacionalnost*. Sarajevo: Vijeće Kongresa bošnjačkih intelektualaca
- *Izveštaj u sjeni za Bosnu i Hercegovinu – Indikatori za procjenu medijskih sloboda u zemljama članicama Vijeća Evrope*, Sarajevo 2012.
- Marković, G. (2009). Ustav Bosne i Hercegovine. U: Gavrić, S., Banović, D., Krause, C. (ed.), *Uvod u politički sistem Bosne i Hercegovine – izabrani aspekti*. Sarajevo: Sarajevski otvoreni centar i Fondacija Konrad Adenauer, Predstavništvo u Bosni i Hercegovini, str. 57-84
- Radni dokument osoblja Komisije: Izveštaj za Bosnu i Hercegovinu za 2015. godinu, dostupan na: http://www.dei.gov.ba/dei/bih_eu/paket/default.aspx?id=10098&langTag=bs-BA
- Sahadžić, M. (2009). Priroda političkog sistema u Bosni i Hercegovini. U Gavrić, S., Banović, D., Krause, C. (ed.), *Uvod u politički sistem Bosne i Hercegovine – Izabrani aspekti*. Sarajevo: Sarajevski otvoreni centar i Fondacija Konrad Adenauer, Predstavništvo u Bosni i Hercegovini, str. 17-43
- *Službeni glasnik BiH* 75/06
- Topčagić, O. (2016). *Politička analiza Status kandidata za članstvo u EU – Između izazova i slabosti*, Sarajevo: Friedrich Ebert Stiftung i Vanjskopolitička inicijativa BiH
- Turčilo L. (2011) *Zaradi pa vladaj: Politika-mediji-biznis u globalnom društvu i u BiH*. Sarajevo: Vlastita naklada
- Turčilo L. Buljubašić B. (ur) (2012) *Vjerodostojnost medija: Izazovi globalizacije i specifičnosti regiona*. Sarajevo: FPN.
- Turčilo, L., Buljubašić, B. (2003). *Izvištavanje bosanskohercegovačkih medija o evropskim integracijama i ideji Evrope*, u: Valić Nedeljković, D., Kleut, J. (ur.) *Evropa, ovde i tamo: Analiza diskursa o evropeizaciji u medijima Zapadnog Balkana*. Novi Sad: Filozofski fakultet, Odsek za medijske studije, str. 81-90
- Udovičić et al. (2010) *Izbori 2010: Kako su mediji pratili izbornu kampanju*. Sarajevo: Media Plan institut
- <http://www.mediaplan.ba>
- <http://www.cin.ba>

- <http://www.birn.ba>
- <http://www.bhnovinari.ba>
- <http://www.mediaplan.ba/docs/izbori2010ba.pdf>
- <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/sarajevo/11100.pdf>
- <http://analiziraj.ba/2015/07/03/zasljepljeni-mediji/>
- <http://www.rak.ba>
- <http://www.vzs.ba>
- <http://odsek.medijskestudije.org/wp-content/uploads/2011/03/Europe-Here-and-There.pdf>
- <http://www.dei.gov.ba>
- <http://www.vpi.ba>
- <http://skupstinabd.ba/images/dokumenti/ba/statut-brcko-distrikta.pdf>
- http://www.mpr.gov.ba/biblioteka/USTAV_BOSNE_I_HERCEGOVINE_bos.pdf
- http://www.dei.gov.ba/dei/bih_eu/paket/default.aspx?id=10098&langTag=bs-BA
- http://www.oscebih.org/dejtonski_mirovni_sporazum/BS/annex10.htm#ArticleIIMandateandMethodsofCoordinationandLiaison
- http://www.ohr.int/?page_id=1321&lang=bs
- http://www.mvp.gov.ba/vanjska_politika_bih/multilateralni_odnosi/evropska_unija/bih_i_eu/pregled_razvoja_odnosa_bih_i_eu/?id=74
- http://www.mvp.gov.ba/vanjska_politika_bih/multilateralni_odnosi/evropska_unija/bih_i_eu/pregled_razvoja_odnosa_bih_i_eu/?id=74
- http://www.dei.gov.ba/dei/bih_eu/default.aspx?id=9808&langTag=bs-BA
- https://www.parlament.ba/sadrzaj/medjunarodne_aktivnosti/euroatlantske_integracije/default.aspx?id=21237&langTag=bs-BA&pril=b
- http://www.parlament.gov.rs/upload/documents/seio/Proces_stabilizacije_i_pridruzivanja_06APR05.pdf
- http://www.mvp.gov.ba/vanjska_politika_bih/multilateralni_odnosi/evropska_unija/sticanje_clanstva_u_eu/?id=45
- http://www.mvp.gov.ba/vanjska_politika_bih/multilateralni_odnosi/evropska_unija/bih_i_eu/pregled_razvoja_odnosa_bih_i_eu/?id=74
- http://www.fbihvlada.gov.ba/pdf/Reformska%20agenda_v2.pdf
- https://www.parlament.ba/sadrzaj/vijesti/2011/default.aspx?id=60368&langTag=bs-BA&template_id=5&pril=b&pageIndex=1
- http://www.dei.gov.ba/dei/media_servis/istrazivanje/default.aspx?langTag=bs-BA&template_id=120&pageIndex=1

PRILOZI

PRILOG 1: *Dnevni avaz*, 4.1. 2016.

PRILOG 2: *Dnevni avaz*, 15.2.2016.

PRILOG 3: *Nezavisne novine*, 11.2.2016.

PRILOG 4: KODNI LIST ZA PRINTANE MEDIJE

PRILOG 5: KODNI LIST ZA ONLINE MEDIJE

PRIOLOG 1: Dnevni avaz, 4.1.2016.

pogledi

Dnevni avaz, petak, 4. januar 2016.

5

INTERVJU Mladen Ivanić, član Predsjedništva BiH

Neću ću Nikoliću da se ne petlja u naše stvari!

Uvjeren sam da ćemo do kraja ovog mjeseca podnijeti aplikaciju za članstvo u EU, a do kraja godine dobiti kandidatski status

Razgovor: Semir DŽIGMERTIĆ

Mladen Ivanić, član Predsjedništva BiH, u intervjuu za "Dnevni avaz" kaže da će evropski put biti glavni prioritet kolektivnog šefa države ovogodišnje.

Kaže da se nije čuo Tomislav Nikolić, srpski član Predsjedništva, koji je prošao osvojen podršku Milorada Đukića, ali da se nikada nije čuo, da Đukić nije u BiH, a Ivanić, između ostalog, kaže da ne podržava odlaganje lokalnih vjerskih izbora te smatra da treba odmah izvesti izbori od postvoznog statusa.

Ivanić, između ostalog, kaže da ne podržava odlaganje lokalnih vjerskih izbora te smatra da treba odmah izvesti izbori od postvoznog statusa.

Promjena imidža

Či Hoci li BiH do kraja januara predati aplikaciju za članstvo u EU, a vjerovatno da ćemo u ovom godini imati status kandidata. Do kraja godine moramo vrlo ozbiljno raditi na pripremi imidža, jer izmisliti nešto doći čak je imidž ovakav kakav je do sada bio.

Či jeste li se čuo s Tomislavom Nikolićem, predsjednikom Srbije, nakon što je iznio informaciju o "plano razlogu Đukića i vlasti u RS", optužujući ga na re-epanizaciju?

Nisam se čuo s Nikolićem. Moja poruka, kada se čujem s njim, se bti: "Ne

Očekivani otpor u RS

- U nedostatku novca, vlast u RS je bila prinuđena da otklaji trasle od MMF-a koje su očitno slobodno vrijede da su oni bili svjesni da će biti optera kod vladavine. Zakona o radu i zato su njim čekali njima nadajući se manjem otporu protesta. Iskrad da budem, smisleno sam saopšteno protesta, jer je do sada pod pritiskom srednja javnost u RS malo bila kritična prema vlasti, pa i na ovom jednini pitanju kao što je bio Zakon o radu - kaže Ivanić.

Či Hoci li staviti 9. januar aprisa imo što je izjavio sud donio odluku o spoposnoj nezastupanoš?

Za mene je prvotno tog dana priporno priredna. Ne ređno je očekivati da bilo ho od čna te ne bude. Mislim da je bila ogromna i neporebrer greška sve to što se desilo opozaravajućeg datuma.

Či ljudi, odobri Suda se prevode, one se ne homoniziraju. Je li to znači da čete predložiti odluku?

Ne. Odluka Suda se može provesti vrlo jednostavno. Umjesto Zakona o pravniciima, RS može donijeti zakon o vjerskovannima, koji će imati praktično isti sadržaj, samo čete dragacije zvati. Donosiljem tog zakona sarrio bi se van staze zakona o pravniciima i odluka bi formalno bila ispunjena, a sve bi ostalo isto. I ako čemo se isitati, tako bismo se mogli imati narednih 30 ili 100 godina, izmislivši uvijek nešto novo, a sadržaj bi ostao isti. I mi smo protiv 1. marta i nekih drugih datuma, ali nikada nismo osporavali kolegama i građanima u Federaciji BiH da ostave.

O 9. januaru

Či Hoci li biti odgovorni za odluku koju je donio sud u slučaju spoposnoj nezastupanoš?

Naravno bih volio da postoji samo jedan preferencijalni glas, a ne više glasova. Uveto bih pet posto kao izbori izniti, jer bi to značino pojednostavilo političku scenu u BiH i RS. Previ sam odgođeno izbora, jer mislim da bi to

Lovrenović: Bika za spavanje djece

Ličnost dana Dubravko Lovrenović

Odgovor na šutnju

Javno odaslao poruke zbog kojih su nadležni još jučer trebali biti na nogama

Teško je ovih dana prstati maćne detalje o zlostavljanju koje je doživljavao žrtvopodložni đipak Mahir Rakovac, kojeg su u smet otjerali njegovi roditelji. No, to su činjenice od kojih, na koliko se bolno bilo suositi s njima, nikad od nas ne smijeti ne može pobjeći. Javno je to i Mahirovot maći i očuku Dubravku Lovrenoviću.

Iako im je digno optereno u smet, ovaj braćari par amogje u staze i krenuo u bitku spavatanje druge djece. I drugih roditelja. Da š na napadno slo-kakvo ustrojavilo na njihova i Mahirova mećna pleća. Svjetlan da samo iznapanoš u iministru na detaljnom razjalenju svih okolnosti Mahirovo smrti može zastaviti monstrum. Lovrenović je, uprkos lićnoš boła, amogao staze i posljednih dana više puta osno u mećijama.

Odaslao je javne poruke

Lider SDS-a Mladen Bošić

Nastaviti evropski put

Predsjednik Srpske demokratske stranke (SDS) Mladen Bošić namučo je kao jedan od prioriteta u ovom godini neprohodnost izmienne Izbornog zakona BiH, kako bi se prićijela politička korupcija, koja za sobom povlaći i ozbilj dragu. U izjavu za Fenu Bošić izriće najvažnije procesiranje političke korupcije kao postpno oporavljajuće prakse koja svogom destruktivnim ugledava osnove demokratskog društva.

Vlada RS nastala je na političkoj korupciji, kupovinom poslanika na formiranje skupštine većine okupljenomko SNSD-a rekao je Bošić, upozorivši da ovaj sastav nije dobio svoju krivićno kvalifikaciju, zbog čega može postati problem za

Bošić: Reorganizirajmo Izbornog zakona

Bošić naglašava da BiH ove godine mora nastaviti evropski put, ali i upozorava da su na svom i dalje određeni politički faktori koji zagovaraju politika konfliktu.

Ivanić: Odluk nije RS

Predsjedavajuća Predstavničkog doma PSBiH Borjana Krišto

Napravljen je iskorak, ali mogli smo i bolje

U 2016. treba riješiti veća politička pitanja koja su pred vladama BiH

Kada je u pitanju 2015. godina, na neki način možemo biti relativno zadovoljni, izvjestiti su poslanici da je država napravila izvjestan iskorak kada je u pitanju evropski put. Bosna i Hercegovina, kazala je u razgovoru za Fenu predsjedavajuća Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine BiH Borjana Krišto (HDZBiH). Govoreći o rezultatima

postignutim u prošloj godini, podvukla je na uvjerenje medijske izjave Predsjedništva BiH o socijalno-ekonomskim reformama, ali, iako je BiH slovena zemlja i postojao određene pomoćnosti, ocijenila je da se moglo postići mnogo više i bolje. Štoga je izjavila mado da će u 2016. godini biti razgovor više političke vođe, tolerancije, dijaloga i međusobnog

savjetovanja te da će se riješiti veća politička pitanja koja su pred vladama BiH. Podvukla je također da je pred BiH obaveza rješavanja pitanja predvođe Evropskog savjeta da bi bićka prava u slučaju "Šećić-Finci" iako je to sada starijevo u takozvani drugi plan. Bez obzira što sada imamo nešto vrste odgođe da to ne napravimo, to je obaveza

Krišto: Potrebno više političke vođe i tolerancije

koja je pred nama. Kako budemo izvršavali obaveze iz Rajfsbrake agende, mi čemo morati raditi na ovom osvojenim pitanjima koja su uvjet da bismo postali EU-objavljuje Krišto.

PRILOG 2: Dnevni avaz, 15.2.2016.

specijal Dnevni avaz, petak, 15. februara 2016.

43

STAVOVI Predrag Praštalo, predsjednik Evropskog pokreta u BiH

Predaja aplikacije za članstvo u EU historijski je i veliki događaj

Siguran sam da će aplikacija naići na odobravanje većeg dijela članica, prije svega mislim na Austriju, Sloveniju, Češku, Slovačku, Poljsku i Mađarsku, koje ponajbolje razumiju događaje na našim područjima, kaže Praštalo

Predaja aplikacije za članstvo u EU historijski je i veliki događaj za naša država. To je svakako od vitalnog značaja za bh. države, ali i još jedna poruka međunarodnoj zajednici i svima nama u BiH da se država krenula putem ka članstvu u EU s kojim nema povratka.

Kazao je to u razgovoru za "Avaz" Predrag Praštalo, predsjednik Evropskog pokreta u BiH, ističući kako je posebno važno što se aplikacija podnosi upravo u ovom trenutku kada se država nalazi u nekim produžanim kriznim situacijama. U tog načelnog, dodao, ova aplikacija na neki je način relikvija po odnose u BiH i doprinosi značajno, ako ništa, barem nekoj psihološkoj sigurnosti i stabilizaciji odnosa s evropskim državama.

Praštalo: Krenuvanje realizirati započete reforme

Nada istaknuo govori da bismo se u najbližim mjesecima mogli dobiti status kandidata, ali svakako tekom 2017. mi očekujemo da se to desi. Bismo, naravno, željeli nastaviti reformski proces.

Poruka investitorima
- Prednost posjednika aplikacije su višestruki. To

Najave evropskih zvaničnika

Praštalo ističe da se uvijek nailazi u vrlo teškoj situaciji te da će se na Balkanu osjećati neke neke posljedice.

- Da aplikaciju ne podnesemo sada, siguran sam da bismo to mogli uraditi tek do polovine 2017. ili, eva, vjerojatno i u istočno godinu, a u Evropi

je, svakako, biti poruka i potencijalnim investitorima da je BiH krenula na put do konačnog članstva u EU. Na nama je sada da realiziramo neopodne reformne procese i

time ubrzamo proces integracije, a poruka investitorima je da je zemlja koja podnosi aplikaciju i krene u reformne procese u svakom slučaju sigurno zemlja kojoj će svaka potencijalna investicija i kapital biti dobrodošli i sigurni-ističe Praštalo.

Na pitanje ima li se da će BiH uskoro dobiti pozitivan odgovor na aplikaciju za članstvo, Praštalo kaže da će to biti svjedočanstvo tek koji će pokazati ko su nam pravi partneri i partneri u Evropi i timo međunarodnoj zajednici. Ipak, siguran je da je takvih mnogo više od onih

koji koče i kojima ne odgovara napredak BiH, tako da očekuje pozitivne reakcije.

Bolja slika BiH

- Svaka dobrovoljna država trebala bi da razumije situaciju i politički i društveni BiH, ipak, siguran sam da će aplikacija naići na odobravanje većeg dijela članica, a tu prije svega mislim na Austriju, Sloveniju, Češku, Slovačku, Poljsku i Mađarsku, koje ponajbolje razumiju i događaje na našim područjima, a namim tim i postojede i kojima se smatramo. To ih jest imala uz nekoliko drugih inih partnera bit će, siguran sam, države koje će lobirati čak i kod onih koji su u ovom momentu skeptični i koji smatraju provjeravanjem podnošenje aplikacije - naglašava Praštalo.

U svakom slučaju, pozdravlja Praštalo, na nama je da počnemo konkretnije realizirati reforme i ispunjavati obaveze koje je EU stavila pred nas. Time se, kaže, otvara prilika i za bh. političare da u oči međunarodne zajednice pokažu spremni za odgovornu i sigurnu i transparentnu sliku u BiH.

- Ovo je perfektna prilika da prisrdomo na ponosi ispunimo zadate obaveze i time pokazemo da smo ozbiljan partner, što će i one koji su bh. skeptici u EU navesti da budu na našoj strani - smatra Praštalo. **AL. PRODUŽEC**

proširenjem članstva u EU promoviran je ekonomski rast i jačale su demokratske snage

Če proces proširenja Unije

Država može podnijeti zahtjev ako poštuje demokratska načela EU i posvećena je njihovom promoviranju

Proširenje je proces kojim se države pridružuju Evropskoj uniji. Od osnivanja 1957. godine, EU se proširila na šestnaest država. U posljednjih 50 godina proširenjem članstva u EU promoviran je ekonomski rast i jačale su demokratske snage u državama koje su postale dio evropskih država.

Šest država ostalo je van Evropske unije. To su: Srbija, Crna Gora, Kosovo, BiH, Azerbajdžan i Turcija. Srbija, Crna Gora i Kosovo su u procesu pridruživanja EU. BiH je podnijela zahtjev za članstvo u EU 2016. godine. Azerbajdžan i Turcija su u procesu pridruživanja EU.

valica EU 1957. godine bile su Belgija, Francuska, Njemačka, Italija, Luksemburg i Holandija. Nekoliko zajedničkih država pridružile su se EU 1973.

KRITERIJI

Održana država može se pridružiti ako ispunjava sve kriterije članstva:
● političke - mora imati stabilnu institucije koje garantiraju demokratiju, vladavinu prava i ljudska prava
● privredne - mora imati funkcionalnu tržišnu ekonomiju i biti sposobna savladati konkurentni pritisak i tržišne sile u okviru EU
● pravne - mora prihvatiti ustrojeno pravo i pravo EU, posebno ustrojne ciljeve političke, ekonomske i monetarne unije

Nakon pada njihovih režima, 1989. godine mnoge bivše komunističke države u srednjoj i istočnoj Evropi postale su članice EU a dva vjela od 2004. do 2007. godine. Hrvatska je postala 28. članica 2013.

Ugovor o Evropskoj uniji određuje da bilo koja evropska država može podnijeti zahtjev za pridruživanje ako poštuje demokratska načela EU i posvećena je njihovom promoviranju. Proces obuhvata tri faze:
● državi se mora omogućiti članstvo
● država postaje službeno kandidata za članstvo
● kandidat predlaže i finans formalnih pregovora o članstvu, proces koji obuhvata obnavljanje reformi radi privlačenja sredstava iz zakona EU
Nakon dovršetka pregovora i pripadajućih reformi, država se može pridružiti Evropskoj uniji - opet uz uvjet da s tim bude suglasni sve postojeće države EU.

ČLANICE U BROJKAMA

POLJSKA
Glavno grad: Varsava
Površina: 312.679 km2
Broj stanovnika: 38.495.659 (2014.)
BDP: 413,134 milijarde EUR (2014.)
Šifra zemlje EU: poljski
Datum pristupanja EU: 1. maj 2004.
Valuta: Poljski zloti (PLN)
Priglasila li šengenskom prostoru? Da, od 21. decembra 2007.

PORTUGAL
Glavno grad: Lisabon
Površina: 92.225 km2
Broj stanovnika: 10.942.642 (2014.)
BDP: 173.044 milijarde EUR (2014.)
Šifra zemlje EU: portugalski
Datum pristupanja EU: 1. januara 1986.
Valuta: Euro, članica evrozone od 1. januara 1999.
Priglasila li šengenskom prostoru? Da, od 26. marta 1995.

RUMUNJIA
Glavno grad: Bukurest
Površina: 238.391 km2
Broj stanovnika: 19.942.642 (2014.)
BDP: 150.019 milijardi EUR (2014.)
Šifra zemlje EU: rumunjski
Datum pristupanja EU: 1. januara 2007.
Valuta: rumunjski lei (RON)
Priglasila li šengenskom prostoru? Ne

SLOVAČKA
Glavno grad: Bratislava
Površina: 49.035 km2
Broj stanovnika: 5.415.949 (2014.)
BDP: 75.211 milijardi EUR (2014.)
Šifra zemlje EU: slovački
Datum pristupanja EU: 1. maj 2004.
Valuta: Euro, članica evrozone od 1. januara 2009.
Priglasila li šengenskom prostoru? Da, od 21. decembra 2007.

PRIOLOG 3: Nezavisne novine, 11.2.2016.

2 | Događaji

NEZAVISNE NOVINE

četvrtak, 11. februara 2016.

Vladimir UŠORAC, predsjednik Udruženja poljoprivrednika RS

Nama podizali su juru ne znače ništa. Ako nam sve podizaoce ne ličite do 2. marta, neće me moći početi sa igricom po čemoznoj na ulici.

Ministarstvo za prenametanje uređenja, građevinarstva i ekologije RS izdalo je prve licence za 33 odgojne kuge u pokrajini istovremeno sa energetske pregledj zapadne, nakon obuke Fond za zaštitu životne sredine i energetske efikasnosti RS.

Dolje moćne varijante su u postupcima i Mostaru, koje su se desile u toku uvođenja, a u obitiraju daju napadati na podajaj.

U Sarajevu je najrgin Denis Anđić, GTJ, koje je u nođu prihvatio pogođio Erna Hvalić, GSO, koji je u lipnju u Mostaru je u pucnjavi u kafiću "Zig-bar", u Mlakovanju ulici, ranjen 17. GSO, koji ovaj kafiću. Dvojica meštara napadali upali u u kafiću i počeli da prave na goziti.

TEGETIUA Prijemčeno nam je zbog hidžaba

SARAJEVO – Mirna Tegeltija, predsjednik Vrednog sudskog i sudskog savjeta BiH, na početku jučerašnjeg sjednice ovaj tjedan katar je da je njegova odluka o zabrani nošenja vjerskih obilježja u pravosuđnim institucijama krivo interpretirana. VST BiH, kaže, nije donio zakon već je pozvao na njegovo poštovanje. Naglasila je da se jamstvo tolerancije samo na hidžab, tako se može odnosi na svu vjerska obilježja. "Mojeg članovi Savjeta su me obavijestili da u svojim sredinama tipične prikaze zbog ovoga. Neki su došli jame prijatelje, međuvremeno sam i ja", kazala je Tegeltija. Istakla je da se u međuvremenu VST-u u ponovo obratio Husen Kavazović, koji je pokazao interes za saradnju. Tegeltija se nada da će se delegacija VST-a i članice zajednice, odnosno drugih vjerskih zajednica, u skorije vrijeme sresti kako bi razgovarali o ovoj temi. (Agencije)

CRNAĐAK Ova godina mora biti godina reformi

SARAJEVO – Ova godina mora da bude godina reformi, istakao je ekonomski nadzornikinja Ivo Crnadak u razgovoru, kazao je juče Igor Crnadak, ministar inostranih poslova BiH. On je, na prezentaciji spoljnotrgovinske namjene BiH sa inostranim, koju je za predstavništvo diplomatskog korpa i međunarodnih organizacija u Sarajevu organizovala Spoljnotrgovinska komara BiH, istakao da svi ministri trebaju u BiH moraju učiniti sve da ishrane BiH da se istaknuje i privlači ulazje. Naglasila je da će BiH 15. februara podnijeti aplikaciju za članstvo u EU i da će u ovoj priliky da biti reprezentativan. "Mislim da čemo taj posao uraditi na zadovoljavajuć nivo", kaže Crnadak, istakao je da je dobar podstak da je BiH prošle godine ostvarila 25 milijardi KM spoljnotrgovinske namjene, ali ta pokazatelj da ima prestora za povećanje. (Sme)

KOMITET ZA SUKCESIJU Imovina u Ankari ostala sporna

SKOPJE – Zemlje naslijeđene SRK pristupilo prijedlogu imovine koje je do sad podijeljena, što uključuje 13 objekata, dok pristupio stajanje imovine u Ankari i dalje ostaje otvoreno pitanje koje treba da bude dogovoreno na bilateralnoj osnovi između BiH i Srbije, zaključak je iz Komiteta za sukcesiju i diplomatske ministarstva zemalja i konzularne imovine bivše SRK, koji je 17. januara 18. februara u Skoplju. Zbog toga je prekidan do postizanja dogovora o ovom pitanju, a ostavljena problematika su dogovoreni da nastavljaju u ovoj sednici marta. Imovina u Ankari čini 8.099 kvadratnih metara zemljišta i

agradna Ambassade površine 617 kvadratnih metara, na adresi Pazin Caklii No. 47 Kavaklıdere. Od 206.400.000 dolara, koliko je procijenjena vrijednost same a diplomatsko-konzularnim predstavništvima, BiH pripalo 15 odsto ili 39.960.000 dolara.

Ministarstvo spoljnih poslova BiH dosad je primilo i stajališta rezidencije u Budimpešti, Opat, Opat, London, Valengim, a poslovanje u samu u Milani, ambasade u Njagru, Alima... Od ukupno 123 diplomatske rezidencije koje je posjedovala bivša Jugoslavija, dosad su raspodijeljena 72 objekta, pri čemu je Srbiji pripalo 30 ambasada, rezidencija i stanova, a ona potražuje skoro 80 odsto od ukupne imovine. Hrvatskoj je dosad pripalo 18 objekata, Sloveniji i BiH po 38, a Makedoniji četiri. VS.

MEHANIZAM

KOLEGIJUM ZA EVROPSKE INTEGRACIJE

Praktično najvažniji dokument na putu BiH ka EU usvojen tajno 26. januara, što Zviždić nije htio da prizna ni 3. februara

Ivo VUKIĆ, Mirnada LINGO-DEMIRHOVIĆ

SARAJEVO, BANJALKA – Iako je Mehanizam koordinacije usvojen 26. januara, u kome dokumenta još nije predloženo saglasnost ministar BiH i ključno je pitanje kako će u narednim mjesecima biti administrativno izvršeno primjenjivo, ali to je za Vlade RS i uglavnom, na vidljivosti i autonomnosti RS usvojen dokument više nego. Završeno je i to što je praktično najvažniji dokument na putu BiH ka EU usvojen tajno u oktobru na u kome nisu bili spornosti sa predstavnicima Vlade RS, ali su poslanici parlamenta BiH, koje je prije satne sednice dana Denis Zviždić, predsjednik

na dokumentu se radilo osam mjeseci

komisije za evropske integracije

Urađeno 50 odsto posla

Od ukupno 11 mjera definisane Akcionim planom Ekonomske reformne agende na nivou BiH, do sada je realizovano 17 mjera. Ovo predstavlja značajno napredak u odnosu na 50 odsto posla. "Nešto slabije realizacija je na nivou entiteta, ali međunarodno vrlo brežuljivo provedba Reformne agende i to je ono što približava naš evropski dubrovanje", rekao je Denis Zviždić, predsjednik Savjeta ministara BiH.

na dokumentu se radilo osam mjeseci

komisije za evropske integracije

na najbrojnije tijelo koje će imati više od 20 ljudi. Predsjedava direktor Direkcije za evropske integracije

da nije usvojen tajno te da za vrijeme u njemu nisu saglasnost entitetskih premijera, razgovori su i sa Vlade RS. U saglasnosti su se osvojili i su nastali entitetski premijeri i predsjedavajući Savjeta ministara BiH, koji je održan 30. januara, a na kojem im nije bilo da je Mehanizam održavao odavno situacija BiH.

Urađeno 50 odsto posla

potkomisije za evropske integracije

radni za evropske integracije

su, kako kaže, dovedeni u zbilu. "U tom smislu, odluka kojom se predsjedavajući bili, među ostalim uključiti kao stručna na ovom, ali ona za inicijativu RS ne može opovrgnuti BiH", rekao je u saglasnosti. Erna Vlade RS za odobrenje i javnosti a kojom se i dodaje da je od istog predsjedavajućeg poraznje poraznje predstavnik RS koji su bili na za odobrenje ministarstva i uslove pristupa RS.

Na usvojen Mehanizam koordinacije razgovori je juče i Željka Cvijanović, premijer RS, koja je rekla da je Zviždić zbog prirode sastanka u Bruxellesu na kojem je dogovoreno potpisivanje predloženog teksta radne verzije, a da Vlada RS da svoje komentare na tekst. "Osigurujem, on je tada od uslova sastanka sačinio izvještaj o tome da je Sarajev ministar odluka 'svi usvojeni', niko je Cvijanović, dodajući da će se Vlada RS i nastaviti odvijati prema istom tekstu odluke.

PRILOG 4: KODNI LIST ZA PRINTANE MEDIJE

1. Naziv novina
1. Nezavisne novine
2. Dnevni avaz
3. Dnevni list

2. Datum članka koji je izdvojen kao specifičan

3. Pozicija u novinama (ako se najava vijesti ili cijela vijest nalazi i na naslovnici)
1. naslovna
2. nije naslovna

4. Rubrika
1. unutrašnja politika
2. spoljna politika
3. EU, pridruživanje
4. svijet
5. dežurna
6. lokalna/regionalna
7. društvo
8. ekonomija/privreda

9. mišljenja/komentari/kolumne
10. kultura
11. zabava
12. sport

5. Veličina teksta

1. kratak (nekoliko rečenica)
2. srednji (do polovine stranice)
3. veliki (polovina i više od polovine stranice)

6. Tip naslova

1. informativni
2. senzacionalistički
3. metaforički
4. kombinovani

7. Žanr

1. vijest
2. izvještaj
3. intervju
4. članak
5. komentar, kolumna
6. reportaža
7. odgovor, demanti
8. pismo čitalaca
9. anketa

8. Tema

1. proširenje i priključivanje EU
2. monetarna politika

3. vanjski poslovi i bezbjednost
4. pravosuđe, ljudska prava i slobode
5. ekonomija i privreda
6. ekologija i klimatske promjene
7. održivi razvoj
8. obrazovanje, kultura, nauka i mladi
9. zdravstvo
10. humanitarni rad
11. rad, socijalna politika i inkluzija
12. poljoprivreda
13. imigracija
14. restitucija
15. ratni zločini
16. kriminal i korupcija
17. sport
18. zabava
19. nešto drugo

9. Stav prema pridruživanju EU

1. pozitivan
2. negativan
3. neutralan

10. Tema EU je

1. glavna u fokusu
2. sporadično pomenuta

PRILOG 5: KODNI LIST ZA ONLINE MEDIJE

1. Naziv portala

1. Klix

2. Bljesak

3. Frontal

2. Datum članka koji je izdvojen kao specifičan

3.Format

1. članak

2. video priča

4. Veličina teksta

1. kratak (nekoliko rečenica)

2. srednji (do polovine stranice)

3. veliki (polovina i više od polovine stranice)

5. Tip naslova

1. informativni

2. senzacionalistički

3. metaforički
4. kombinovani

6. Žanr

1. vijest
2. izvještaj
3. intervju
4. članak
5. komentar, kolumna
6. reportaža
7. odgovor, demanti
8. pismo čitalaca
9. anketa

7. Tema

1. monetarna politika
2. vanjski poslovi i bezbjednost
3. pravosuđe, ljudska prava i slobode
4. ekonomija i privreda
5. ekologija i klimatske promjene
6. održivi razvoj
7. obrazovanje, kultura, nauka i mladi
8. zdravstvo
9. humanitarni rad
10. rad, socijalna politika i inkluzija
11. poljoprivreda
12. imigracija
13. restitucija
14. ratni zločini
15. kriminal i korupcija

16. sport
17. zabava
18. nešto drugo

8. Stav prema pridruživanju EU
1. pozitivan
2. negativan
3. neutralan

BILJEŠKA O AUTORICAMA

Prof. dr. sc. Lejla Turčilo

Vanredna je profesorica na Odsjeku za komunikologiju/žurnalistiku Fakulteta političkih nauka Univerziteta u Sarajevu, gdje predaje predmete *teorija medija, mediji i politika* i *online i digitalna komunikacija*.

Autorica je knjiga *Zaradi pa vladaj: Politika-mediji-biznis u globalnom društvu i u BiH* (vlastita naklada, 2011) i *On-line komuniciranje i off-line politika u BiH* (Internews, Sarajevo, 2006), i koautorica knjiga: *Manjinske skupine i mediji u BiH* (sa Jelenkom Voćkić-Avdagić, Asadom Nuhanovićem i Validom Repovac Pašić; Fakultet političkih nauka, Sarajevo, 2010), *Izbori 2010. u BiH: Kako su mediji pratili izbornu kampanju* (sa Davorom Markom, Tatjanom Ljubić i Radenkom Udovičićem; Media Plan Institut, 2010) i *Informacijska pismenost: Smjernice za razvoj mrežnih modula* (sa Senadom Dizdar, Lejlom Hajdarpašić i Ešrefom Bebam Rašidović, UNSA, Sarajevo, 2014.). Objavila je naučne i stručne radove u časopisima u BiH, Hrvatskoj, Srbiji, SAD, Kolumbiji, Njemačkoj, Belgiji i Francuskoj.

Doc.dr. Belma Buljubašić

Docentica je na Fakultetu političkih nauka, na Odsjeku za komunikologiju/žurnalistiku, gdje predaje predmete *osnovi propagande, marketing menadžment mass medija* i *RTV novinarstvo*.

Objavila je više naučnih i stručnih radova i prikaza u bosanskohercegovačkim časopisima i časopisima u regiji. Učestvovala je na više seminara, konferencija i naučnih programa u Bosni i Hercegovini, zemljama regiona i inostranstvu.

Učestvovala je u realizaciji nekoliko naučno istraživačkih projekata u BiH i inostranstvu (RRPP, projekat Fondacije Mirovna akademija i Fonda Otvoreno društvo o socijalnoj pravdi u BiH, projekat Albanskog medijskog instituta o izvještavanju medija o susjedima).

Kourednica je zbornika *Vjerodostojnost medija: Izazovi globalizacije i specifičnosti regiona*, (2012, Fakultet političkih nauka, Institut za društvena istraživanja, Sarajevo).

Članica je redakcije *Sarajevskog žurnala za društvena pitanja* (Sarajevo Social Science Review) koji objavljuje Fakultet političkih nauka Univerziteta u Sarajevu, indeksiranog u EBSCO i CEEOL.

